

**UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Jitka Lašťovková

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA VĚD O VÝCHOVĚ

NEMOCNICE V KOLÍNĚ DO ROKU 1938
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTOR PRÁCE: Jitka Lašťovková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Martina Halířová, Ph.D.

2017

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka Laštková**
Osobní číslo: **H13272**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Nemocnice v Kolíně do roku 1939**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Stručná osnova:

- Vznik nemocnic v Českých zemích (počátky - legislativa)
- Počátky nemocnice v Kolíně
- Kolínská nemocnice za první světové války
- Nemocnice v Kolíně v období první republiky

Práce popisuje vývoj kolínské nemocnice v časovém období od jejího vzniku do konce období první republiky. Sleduje postupný vývoj nemocnice od jejího založení, její proměny, správu, financování, vedení nemocnice a její personální obsazení, údaje o pacientech a jejich ošetření. Klíčovou otázkou bakalářské práce bude především zmapování historie nemocnice v období první světové války a první republiky.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

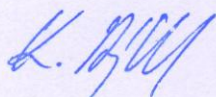
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Martina Halířová, Ph.D.**

Ústav historických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

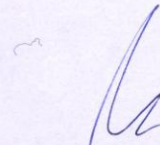
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2017**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

L.S.

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2016

Příloha zadání bakalářské práce

Seznam odborné literatury:

- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, Jan JANÁK a Jan DOBEŠ. Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost. [1. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005, 568 s. ISBN 80-7106-709-1.
- JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. Kolínsko. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, 326 s.
- KÁRNÍK, Zdeněk. České země v éře První republiky (1918-1938). 1. vyd. Praha: Libri, 2003, 803 s. Dějiny českých zemí. ISBN 80-7277-119-1.
- MAREK, Robert. Město Kolín, jeho vývoj dějinný, kulturní, obchodní a průmyslový. Kolín: Odbor Klubu československých turistů, 1927, 56 s., 14 obr. příl.
- MÁŠOVÁ, Hana. Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 235 s. ISBN 80-246-0908-8.
- OLIVOVÁ, Věra. Dějiny první republiky. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 355 s. ISBN 80-7184-791-7
- RÁKOSNÍK, Jakub a Igor TOMEŠ. Sociální stát v Československu: právně-institucionální vývoj v letech 1918-1992. Praha: Auditorium, 2012, 416 s. ISBN 978-80-87284-30-8.
- SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. Dějiny lékařství v českých zemích. Praha: Triton, 2004, 247 s. ISBN 80-7254-424-1.
- SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. Pražské špitály a nemocnice. Praha, 1999. Knižnice Dějin a současnosti. ISBN 80-7106-315-0.
- ŠTOLBA, Josef. Kolín: město a okres. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, 131 s.
- VÁVRA, Josef. Dějiny královského města Kolína nad Labem: do roku 1618. Praha: Argo, 2014, 275 s. ISBN 978-80-257-1283-2.
- VÁVRA, Josef. Dějiny královského města Kolína nad Labem: od roku 1618 do roku 1888. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1439-3.

Státní okresní archiv Kolín:

- fond Okresní nemocnice Kolín
- fond Okresního zastupitelstva v Kolíně
- Kronika města Kolína

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 11. 2017

Jitka Lašťovková

ANOTACE

Bakalářská práce je věnována zmapování historie kolínské nemocnice od prvních písemných zmínek do konce období první republiky v roce 1938. Zaměřuje se na období první světové války a první Československé republiky. Na základě dostupných pramenů shrnuje postupný vývoj nemocnice od jejího založení, její výstavbu, proměny, vedení a správu.

Klíčová slova

nemocnice, Kolín, zdravotnictví, zdravotní péče, zdravotní zákonodárství, dějiny, 19. - 20. století

TITLE

Hospital in Kolín until 1938

ANNOTATION

The bachelor thesis is dedicated to mapping the history of the hospital in Kolín from the first written references until the end of the period of the First Republic in 1938. The thesis focuses on the period of the First World War and the first Czechoslovak Republic. Based on available sources, it summarizes the gradual development of the hospital since its founding, its construction, transformation, management and administration.

KEY WORDS

hospital, Kolín, health care, medical legislation, history, 19th – 20th century

Mé poděkování patří těm, kteří mi poskytli cenné rady a čas při zpracování této práce.
Konkrétně vedoucí práce Mgr. Martině Halířové, Ph.D. a ochotným zaměstnancům Státního
okresního archivu v Kolíně.

Obsah

Úvod.....	1
1. Zdravotnická zařízení a zdravotní stav obyvatelstva v českých zemích od počátku 19. století do roku 1918.....	6
2. Zdravotnická zařízení a zdravotní stav obyvatelstva v českých zemích v letech 1918 – 1938	13
3. Nemocnice v Kolíně	17
3. 1 Počátky nemocnice v Kolíně	17
3. 2 Kolínská nemocnice za první světové války	22
3. 3 Nemocnice v Kolíně v období první republiky	38
Závěr	53
Resumé.....	51
Seznam použitých pramenů a literatury	53
Seznam příloh	58

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je historie nemocnice v Kolíně od jejích počátků do roku 1938 se zaměřením na období první světové války a první republiky. Cílem práce bylo na základě dostupných pramenů popsat vývoj nemocnice od jejího založení, její výstavbu, vedení, správu a postihnout podstatné změny v jejím vývoji.

Toto časové vymezení jsem zvolila z toho důvodu, že od 19. století se zdravotnictví začalo ubírat zcela novým směrem. Došlo k rychlému rozvoji zdravotnictví zejména díky novým lékařským objevům, díky nimž byl člověk schopen úspěšněji bojovat proti zdravotním problémům, a také již od konce 18. století vznikalo nové zákonodárství, které umožnilo institucionalizaci zdravotní péče.

Bohaté obyvatelstvo využívalo služeb domácího lékaře a léčebné ústavy byly určeny zpočátku především pro chudé. Úroveň lékařské péče na obou místech byla zpočátku srovnatelná.¹ Až s rozvojem lékařské vědy, vzdělanosti lékařů a ošetrovatelského personálu a zlepšováním nemocničního vybavení se péče o lidské zdraví postupně přesouvala z domácí péče do léčebných ústavů. Zde už byli schopni poskytnout pacientům kvalitnější péči než doposud domácí lékaři.²

Postupně vznikajícím sociálním zákonodárstvím se lékařská péče stává dostupnější širším vrstvám obyvatelstva. Díky rozvoji lékařské vědy a větší specializaci léčebných ústavů došlo na konci sledovaného období ke vzniku nemocničních zařízení moderního typu. Z těchto skutečností vychází i kolínská nemocnice, která se rovněž přeměnila v moderní nemocnici.

Svou bakalářskou práci zakončuji rokem 1938, kdy období první republiky končí na základě Mnichovské dohody. Již v době tzv. druhé republiky od 1. října 1938 do 14. března 1939 se celková organizace zdravotnictví musela podřídit novým státoprávním poměrům. K významné reorganizaci došlo v rámci nejvyšších výkonných orgánů, a to ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, které bylo dne 4. listopadu 1938 zrušeno prostřednictvím vládního nařízení č. 269 Sb. z. a n. Rovněž došlo ke zrušení ministerstva sociální péče a obě tyto instituce byly sloučeny a nahrazeny ministerstvem sociální a zdravotní správy.³ Výraznější změny pak zdravotnictví postihly, kdy 14. března 1939 ústavním zákonem č. 1/1939 Sb. z. z. skončila existence Československa a na jeho místě

¹ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, ISBN 80-7254-424-1, s. 29.

² Tamtéž, 136 – 140.

³ Vládní nařízení č. 269/1938 Sb., o organisaci některých ministerstev ze dne 4. listopadu 1938.

vznikly dva nové státy závislé na německé třetí říši – Protektorát Čechy a Morava a Slovenská republika.⁴ Tato nová etapa znamenala, že celý systém zdravotnictví byl podřízen říšským úřadům a dosavadní autonomní vývoj českého zdravotnictví byl přerušen.⁵

V první části bakalářské práce se zaměřuji na systém nemocnic v Československé republice a to se zaměřením na země české, vývoj zdravotnické péče a základní legislativu, která zdravotní otázku ovlivňovala, a to v první kapitole od období 19. století do konce první světové války a ve druhé kapitole v meziválečném období až do konce první republiky. Popisují zde stručně stav a budování nemocniční sítě v Českých zemích. Do těchto kapitol zařazuji i základní poznatky o zdravotní péči v českých zemích a obecný zdravotní stav obyvatelstva v daném období.

Ve druhé části své práce se pokouším zmapovat vývoj nemocnice kolínské, od dob jejího zřízení až do konce sledovaného období v roce 1938, se zaměřením na její fungování v období první světové války a následné první republiky. K předchozímu období neexistuje dostatek pramenů a právě v mnou vymezeném období jsou patrné zásadní vývojové změny. Tato část je rozdělena na 3 kapitoly. V první kapitole zmiňuji počátky nemocnice od dob jejího založení do konce předválečného období, druhá kapitola se věnuje fungování nemocnice v období první světové války a popis historie kolínské nemocnice zakončují třetí kapitolou o nemocnici v době první republiky. Struktura jednotlivých kapitol o historii kolínské nemocnice byla podmíněna dostupností pramenů a z toho důvodu se liší.

Při shromažďování pramenů se vyskytly obtíže především tehdy, když jsem se dozvěděla při emailové korespondenci se zástupcem ředitele nemocnice pro zdravotní péči MUDr. Pavlem Hoffmanem, že velká část dokumentů byla zřejmě zlikvidována po roce 1989 a většina neúplných dalších dokumentů, které zůstaly k dispozici z minulosti, byla zničena při letní povodni v roce 2007. Kompletně byl v té době zaplaven archiv pod budovou ředitelství nemocnice. Z toho důvodu nejsou dostupné prameny ke všem letům z daného období a některé podstatné informace se už nedozvíme. Dochované prameny byly přemístěny do Státního okresního archivu v Kolíně.

Pro potřeby této práce jsem využila fond Okresní nemocnice v Kolíně⁶ a a fond Archiv města Kolín.⁷ Z fondu Okresní nemocnice Kolín jsem využila především výroční

⁴ RÁKOSNÍK, Jakub a Igor Tomeš. *Sociální stát v Československu: Právně – institucionální vývoj v letech 1918 – 1992*. Praha: Auditorium, 2012. ISBN: 978-80-87284-30-8, s. 107.

⁵ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, ISBN 80-7254-424-1, s. 197 – 198.

⁶ Státní okresní archiv Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín.

⁷ Státní okresní archiv Kolín, Fond Archiv města Kolín.

lékařské zprávy nemocnice.⁸ Tyto prameny obsahují informace, které pro zpracování mé bakalářské práce mají největší využití. Ve výročních lékařských zprávách bylo zaznamenáno vše o chodu nemocnice, novinky a inovace, které byly zavedeny. Najdeme zde také dostatek informací o nemocničním personálu, o úspěšnosti léčení jednotlivých onemocnění, údaje o mortalitě apod. Bohužel se nedochovaly výroční zprávy ze všech let sledovaného období. K dispozici jsou pouze z let 1914-1919 a 1921-1925. Proto období od druhé poloviny 20. let do konce období první republiky je zmapováno méně.

S nedostatkem pramenů jsem se setkala při pátrání o samotných počátcích nemocnice, víme, jakým způsobem byla založena a kdo stál u jejího počátku, ale bližší informace o chodu instituce nejsou k dispozici. Proto tyto informace budou velmi stručné. K tomuto období mi byly užitečné rukopisné poznámky kolínského archiváře Karla Práška.⁹

Z důvodu neúplnosti původních pramenů dokladujících historii kolínské nemocnice se tyto nedostatky snažím doplnit dobovou či sekundární literaturou. K tomuto účelu mi sloužila dobová literatura týkající se zdravotnických záležitostí v Kolíně. Informací konkrétně o kolínské nemocnici je zde k nalezení ale menší množství. Jedná se především o publikace kratšího rozsahu. Mezi ně patří pamětní publikace u příležitosti výročí 120 let trvání kolínské nemocnice od vedoucích pracovníků Okresního úřadu národního zdraví R. Příbyla a J. Hausmannové „Zdravotnictví na Kolínsku“,¹⁰ dále informativní kniha o zdravotních otázkách okresu „Sociálně zdravotní péče na Kolínsku.“¹¹ Články věnující se přímo kolínské nemocnici „Okresní nemocnice“¹² a „Rozšíření okresní nemocnice v Kolíně“¹³ vyšly v dobových Vlastivědných věstnících středního Polabí vydávané kolínským odborem klubu československých turistů. Informace o zdravotním stavu kolínského obyvatelstva za první světové války mi poskytla kniha od redaktora Františka Moravce „Kolín za války.“¹⁴ Kapitola věnovanou kolínské nemocnici nalezneme i v knize „Kolín: město a okres“ zabývající se historií města Kolína od autora Josefa Štolby.¹⁵

Pro přehled zdravotnických institucí a lékařů fungujících ve městě v daném období

⁸ SOKA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, Výroční lékařské zprávy nemocnice v Kolíně.

⁹ SOKA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8.

¹⁰ PŘIBYL, R. a J. HAUSMANOVÁ. *Zdravotnictví na Kolínsku*. Kolín: OÚNZ, 1976, 47 s.

¹¹ *Sociálně zdravotní péče na Kolínsku*. Kolín: vydáno za spolupráce a ve prospěch sociálních institucí, 1941.

¹² ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930.

¹³ HÁTLE, J. Rozšíření okresní nemocnice v Kolíně. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník V. Kolín, 1928.

¹⁴ MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, 152 s.

¹⁵ ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, 131 s.

slouží adresáře města Kolína. Adresáře jsou dostupné z let 1902,¹⁶ 1930,¹⁷ 1934¹⁸ a 1937.¹⁹

Literatury týkající se historie zdravotnictví a zdravotnických ústavů v Čechách je poměrně mnoho. Mezi nejvýznamnější tituly patří „Dějiny lékařství v českých zemích“ a „Pražské špitály a nemocnice“ od autorů Ludmily Hlaváčkové a Petra Svobodného.²⁰ Dále od Ladislava Niklíčka a Karla Šteina „Dějiny medicíny v datech a faktech“.²¹ Důležitou publikací je také „Nemocniční otázka v meziválečném Československu“ od Heleny Mášové.²² Významné využití pro moji práci z demografického a zdravotního hlediska našly „Dějiny obyvatelstva českých zemí“ od Ludmily Fialové a kol.²³ Z těchto titulů jsem ve své bakalářské práci čerpala nejvíce.

V regionální literatuře o městě Kolín nalezneme jen menší množství zmínek o počátcích kolínské nemocnice. Důležitým pramenem pro poznání dějin a vývoje města Kolína je publikace „Kolínsko“ od autorů Zdeňka Jelínka a Zdeňka Helferta²⁴ a od Josefa Vávry „Dějiny královského města Kolína nad Labem“.²⁵

Pro nástin zdravotní situace ve městě v daném období jsem využila kroniky města Kolína, které jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Kolíně ve fondu Archiv města Kolín a k dispozici online na webu města Kolína.²⁶ V kronikách jsem našla především cenné informace o epidemiologické situaci ve městě.

V současné době historii kolínské nemocnice ztvárnil MUDr. Pavel Hoffman ve svých článcích zveřejněných v časopise kolínské nemocnice v roce 2016. Přestože to jsou články kratšího rozsahu, jedná se o jediné uspořádané sepsání historie kolínské nemocnice od jejich

¹⁶ KUDRNÁČ, Václav. *Úplný adresář a popis politického okresu Kolínského*. Turnov: Václav Kudrnáč, 1902, 237 s.

¹⁷ *Podrobný adresář a seznam obyvatel*. Kolín: Roušavý a Sixta, 1930, 381 s.

¹⁸ FUCHS, František a Václav MACHAČ. *Adresář města Kolína*. Kolín: nákladem vlastním, 1934, 444 s.

¹⁹ FUCHS, František. *Adresář města Kolína*. Kolín: František Fuchs, 1937, 291 s.

²⁰ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, 247 s. ISBN 80-7254-424-1; SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: Knihovna Dějin a současnosti, 1999. ISBN 80-7106-315-0.

²¹ NIKLÍČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1985.

²² MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 235 s. ISBN 80-246-0908-8.

²³ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. 400 s. ISBN: 80-204-0720-0.

²⁴ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, 326 s.

²⁵ VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem: od roku 1618 do roku 1888*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1439-3.

²⁶ SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900;

SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923;

SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1924 – 1929;

SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Pamětní kniha města Kolína 1935 – 1940.

Kronika města [online]. Kolín, 2011 [cit. 2017-02-22]. Dostupné z: <http://www.mukolin.cz/cz/o-meste/kronika-mesta/>

počátků až po současnost. Z důvodu neúplnosti pramenů se již pravděpodobně ucelenějšího a rozsáhlejšího textu o kolínské nemocnici nedočkáme.

Do své bakalářské práce jsem zařadila i obrazové přílohy. Jedná se o fotografie nemocnice historické i současné, fotografie významných lékařů, projekt pavilónového uspořádání nemocnice podle návrhu architekta Karla Tymicha a ukázkou výroční lékařské zprávy.

1. Zdravotnická zařízení a zdravotní stav obyvatelstva v českých zemích od počátku 19. století do roku 1918

Zdravotní stav obyvatelstva v 19. století, zejména v první polovině tohoto období, nebyl dobrý. Do značné míry byl ovlivněn jeho sociálním původem, protože většina lidí byla chudá a žila a pracovala v nepříznivých životních podmínkách. Týkalo se to zejména vrstvy městské chudiny a dělnictva.²⁷

Na zdraví obyvatelstva se projeví zejména špatné hygienické poměry. Pojetí hygieny v této době bylo odlišné, způsobené částečně technickými nedostatky, přístupem k nezávadné vodě a nedokonalé kanalizaci. Osobní hygiena byla podceňována také z toho důvodu, že ještě nebylo povědomí o tom, že původci některých nemocí bývají také mikroorganismy.²⁸ První polovina 19. století byla charakteristická vysokou nemocností a úmrtností, zejména kojeneckou. Ta klesá až ve 2. polovině 19. století.²⁹

Vysoká úmrtnost byla také podmíněna zejména sociálními poměry. Nejvíce dětí umíralo v průmyslových oblastech, kde jejich matky chodily pracovat do továren (měly zde stejné pracovní podmínky jako muži), a v přeplněných městských chudinských čtvrtích. Příčinou vysoké dětské úmrtnosti byla i nekvalitní výživa a špatná péče o dítě.³⁰

I pro toto století je typické vysoké rozšíření infekčních chorob. Charakteristickou nemocí 19. století a zároveň i nejnebezpečnější infekční nemocí byla tuberkulóza. Byla výrazně ovlivňovaná sociálními faktory, postihovala především chudé, ale i všechny ostatní vrstvy obyvatelstva.³¹ Právě tuberkulóza, ale i ostatní respirační choroby, jako byl především záškrt, způsobovaly nejvyšší úmrtnost. Další nebezpečnou infekční chorobou s vysokou úmrtností byly neštovice. Pokud tuto nemoc lidé přežili, zůstaly jim doživotní následky v podobě zjizvení, případně i oslepnutí.³²

V 19. století bylo vysoké rozšíření epidemií, jejich rozšíření napomáhala válka. Tímto způsobem byly do našich zemí zavlečeny vysoce nakažlivé a obtížně léčitelné choroby jako tyfus a úplavice. Vysokému rozšíření napomáhalo to, že lidé pouze tušili, že vypuknutí těchto epidemií souvisí se špatnými hygienickými poměry a zkaženou vodou.³³

Ve 30. letech 19. století byla do našich zemí z Asie zavlečena prudce nakažlivá

²⁷ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 153.

²⁸ Tamtéž, s. 178.

²⁹ LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Hana DOUŠOVÁ. *Dějiny každodennosti "dlouhého" 19. století. 1. díl: Dějiny hmotné kultury*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001, s. 100.

³⁰ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 153.

³¹ Tamtéž, s. 176.

³² Tamtéž, s. 175 – 176.

³³ Tamtéž, s. 175.

cholera. Pustošila obyvatelstvo od roku 1831 do roku 1837. O něco později, v letech 1848-1850 se objevila znovu, navíc ještě s epidemií tyfu. V souvislosti s válkou dochází ke zvyšování rozšíření syfilis. Při těchto epidemiích došlo k zásadnímu úbytku obyvatelstva. Dalšími infekčními a často smrtelnými onemocněními byla spála, spalničky a černý kašel.³⁴

Mimo infekční choroby se vyskytovaly i psychické poruchy a nádorová onemocnění. Vyšší úmrtnost také způsoboval nedostatek potravy, zejména při hladomoru v letech 1847 – 1848, který byl způsoben neúrodou. Mnoho lidí kvůli jednostranné a chudé stravě trpělo na onemocnění, jako jsou křivice, pelagra nebo kurděje.³⁵

Pro léčbu těchto všech uvedených nemocí měli lidé možnost si vybrat služby domácího lékaře, kterého si mohli však dovolit jen ti nejbohatší. Většina obyvatelstva také lékařům ještě v této době nedůvěřovala, proto často lidé vyhledávali lékařskou pomoc až na poslední chvíli, kdy už smrti nebylo možno zabránit.³⁶ Mimo domov pacienta se péče o nemocné odehrávala v lůžkových zařízeních různého typu. Podoba těchto léčebných zařízení byla dána již od dob josefínských reforem na konci 18. století. Díky těmto reformám se většina lůžkových zařízení postupně začala podobat více léčebným než sociálním ústavům. Léčebná činnost začala být jejich hlavním posláním. Přestaly mít charakter pouhého azylu, který měly dřívější špitály.³⁷ Počátkem 19. století se ale stále většinou nazývají špitály. Název nemocnice se zavádí během tohoto století po vzoru josefínských všeobecných nemocnic.³⁸

Reformami Josefa II. přešlo celé zdravotnictví pod státní dohled. Nevyhovující zdravotní ústavy byly státem zrušeny. Stát začal budovat nemocnice, chorobince, porodnice, nalezince, ústavy pro choromyslné a vzal si na starost i jejich správu. Sociální i zdravotní ústavy byly od sebe odděleny, rovněž tak i vyléčitelně a nevyléčitelně nemocní. Sociální péči se již věnovaly specializované ústavy, jako jsou chorobince, chudobince a sirotčince, které využívali chudí, staří, nevyléčitelně nemocní a opuštěné děti.³⁹

Všeobecné nemocnice založené císařem Josefem II. stále fungovaly tři: všeobecná nemocnice založena v Brně roku 1786, v Olomouci roku 1787 a v Praze roku 1790.⁴⁰ Další všeobecné nemocnice i v menších okresních městech už byly zakládány nesystematicky

³⁴ Tamtéž, s. 176.

³⁵ Tamtéž, s. 143.

³⁶ Tamtéž, s. 184 - 185.

³⁷ NIKLÍČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985, s. 98.

³⁸ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: Knihovna Dějin a současnosti, 1999, s. 106.

³⁹ Tamtéž, s. 46.

⁴⁰ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 180.

jedinci, obcemi i zeměmi.⁴¹ Některým všeobecným nemocnicím mohlo být přiznáno tzv. právo veřejnosti zákonem od roku 1856. Poskytnuto bylo vhodným kvalitním nemocnicím. Musely přijímat nemocné bez rozdílu stavu, vyznání a choroby. Právo veřejnosti jim umožňovalo vyžadovat nedobytné léčebné za pacienty, kteří nemohli za svoji léčbu zaplatit, od zemského fondu příslušné země.⁴²

Vedle všeobecných nemocnic existovala i další lůžková zařízení jiných typů. Jednalo se o ústavy soukromé. Patřily do nich neveřejné nemocnice založené církvemi a podniky anebo ústavy z iniciativy jednotlivců, lékařů. Tyto ústavy byly většinou sanatorii pro bohaté.⁴³

V případě potřeby byly zakládány ústavy se specializovanou léčbou na konkrétní nemoc. Při vypuknutí epidemie byly narychlo budovány epidemické nemocnice pro infikované cholerou, tyfem a neštovicemi.⁴⁴ Některé se po odeznění epidemie změnilly na trvalé a některé zanikly. Od konce 19. století se začaly objevovat ústavy určené pro léčbu plicních chorob, protože právě tyto choroby byly největší hrozbou pro obyvatelstvo. První byl založen v roce 1898 Zemský ústav pro děti skrofulózní v Luži u Košumberka. Následně bylo založeno 9 dalších ústavů pro děti a dospělé, a tak jich do roku 1918 bylo celkem 6 v Čechách, 2 na Moravě a 1 ve Slezsku.⁴⁵

Bylo potřeba vyřešit i situaci menších dětí. Do všeobecných nemocnic nesměly být přijímány děti mladší 4 let, výjimku však tvořily děti nemocné neštovicemi. Proto se objevily myšlenky o výstavbě dětské nemocnice. První dětská nemocnice u nás byla založena roku 1842 v Praze ve Spálené ulici a byla nazvána dětská nemocnice u sv. Lazara.⁴⁶

Léčebná zařízení měla omezenou kapacitu a na hustotu obyvatelstva byla nedostačující. Následující čísla ukazují, že počet veřejných nemocnic značně narůstal. V roce 1848 bylo v Čechách 36 nemocnic, na Moravě a ve Slezsku 14. V roce 1870 v Čechách 107 nemocnic, na Moravě 40 a ve Slezsku 12. V roce 1896 v Čechách 154 (z toho 73 veřejných), na Moravě 73 (13 veřejných) a ve Slezsku 22 (4 veřejné). V roce 1900 bylo v Čechách již 76 veřejných a 89 soukromých nemocnic, na Moravě 15 veřejných, 53 soukromých a ve Slezsku 5 veřejných a 10 soukromých. Počet porodnic od doby Josefa II. zůstal stejný, existovaly

⁴¹ MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. Praha: Karolinum, 2005, s. 62.

⁴² Tamtéž, s. 62.

⁴³ Tamtéž, s. 65.

⁴⁴ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-1, s. 137.

⁴⁵ Tamtéž, s. 137.

⁴⁶ Tamtéž, s. 84.

pouhé tři ústavy a to v Praze, Brně a Olomouci.⁴⁷

Od druhé poloviny 19. století docházelo k významnému rozvoji nemocnic všech typů. Na zlepšování zdravotní péče měl velký podíl pokrok lékařské vědy. V lékařství dochází k významným objevům, které umožnily diagnostiku a terapii některých nemocí. Jedná se např. o vynález diagnostické metody poklepu a poslechu, vynález stetoskopu, objev éterové narkózy a dezinfekce při operacích.⁴⁸

Ve druhé polovině 19. století se zdravotní stav obyvatelstva zlepšoval, postupně klesala úmrtnost na přenosné choroby a to zejména díky hygienickým a preventivním opatřením. Tomu pomohla asanace měst, péče o čistotu vody, výstavba kanalizace a zlepšování hygienických podmínek.⁴⁹ Medicína přestala být vůči některým nemocem bezmocná. Zavedení vakcinace významně omezilo výskyt neštovic.⁵⁰ Díky uplatnění zdravotních předpisů jako je izolace nakažených pacientů a zlepšení hygieny se podařilo významně omezit výskyt tuberkulózy.⁵¹

Od druhé poloviny 19. století došlo k výraznému pokroku v oblasti zákonodárství, konkrétně v oblasti sociálního a zdravotního pojištění a dále došlo k zásadní změně ve vývoji zdravotní správy. Významné byly zákony o povinném úrazovém a nemocenském pojištění z let 1887 a 1888. Tyto zákony zabezpečovaly většině dělníků nárok alespoň na základní lékařskou péči.⁵²

Dne 30. dubna 1870 byl přijat celoříšský zdravotní zákon o veřejné zdravotní správě. Zemská varianta tohoto zákona byla pro Čechy schválena roku 1888, pro Moravu 1884 a pro Slezsko 1896. Zákon vymezil práva a povinnosti státu a samosprávných orgánů ve veřejném zdravotnictví. Přenášel zodpovědnost za výkon zdravotní správy a veřejné sociální péče na samosprávné orgány. Obce byly nyní odpovědné za výkon zdravotní policie, měly mít také svého obvodního lékaře a začaly zřizovat nemocnice.⁵³ Zákon umožnil vytvořit rovnoměrnou síť lékařů. Došlo k přenesení lékařské péče na daleko širší vrstvy obyvatelstva než předtím.

Jedním ze stěžejních důvodů proč v této době došlo k prudkému zakládání nemocnic, bylo také to, že byl dne 31. března 1888 vydán nemocniční zákon, který upravoval veřejno-právní poměry všeobecných veřejných nemocnic v Čechách. Nemocnice byly rozděleny do

⁴⁷ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: Knihovna Dějin a současnosti, 1999, s. 137 - 140.

⁴⁸ Tamtéž, s. 65.

⁴⁹ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 177.

⁵⁰ Tamtéž, s. 176.

⁵¹ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 121.

⁵² FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 183.

⁵³ NIKLÍČEK, Ladislav a Karel. ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985, s. 175.

několika tříd: zemské, okresní, městské a soukromé. Navíc je v rámci tohoto zákona upraveno, jakým způsobem mohly nemocnice nabýt práva veřejného. Tento zákon převzal některá ustanovení výnosů z roku 1856 týkajících se práva veřejnosti. Toto právo znamenalo, že povinnost léčit nemocné se vztahovala na všechny bez ohledu na sociální vrstvu či náboženské vyznání pokud trpěli léčitelnou nemocí. Nemocnice musela pacienta po celou dobu léčení zaopatřit, zejména co se týče pravidelné stravy, a musela mu vytvořit takové podmínky, aby byla léčba, pokud možno úspěšná a bez zbytečných průtahů. V případech, kdy nebyl pacient schopen uhradit léčebné výlohy, měly veřejné nemocnice nárok vyžadovat dlužnou částku na zemském nemocničním fondu. Výlohy za léčbu byly rozděleny do tříd a chudým nemocným hradil zemský fond III. nejlevnější třídu.⁵⁴ Další léčebná zařízení, kam spadaly ústavy pro choromyslné, porodnice a nalezince, byly vesměs zemskými ústavami. Oproti tomu chudobince a chorobince byly spravovány obcemi.⁵⁵

Devatenácté století bych shrnula jako období, kdy došlo k významným úspěchům ve zlepšení zdravotního stavu obyvatelstva, podařilo se snížit úmrtnost, úspěšně se čelilo epidemiím v porovnání s předchozími staletími. O výrazné úspěchy se zasloužila lékařská věda. Legislativa zpřístupnila zdravotní péči širším vrstvám obyvatelstva. Tyto změny umožnily pozitivní vstup zdravotnictví do dalšího století.

Počátek 20. stol. byl charakterizován slibným vývojem v péči o nemocné, v kvalitě v poskytování léčebné a také ošetrovatelské péče. Zvyšovala se také důvěra pacientů k lékařům. Léčbu si také mohlo dovolit stále více lidí. Tím počet pacientů narůstal a zdravotnická zařízení začala pociťovat nedostatečnou kapacitu a to zejména v Praze, kde počet obyvatel narůstal. Naprosto nedostačující kapacita lůžek pak panovala ve válečných letech.⁵⁶

Obyvatelstvo stále výrazně ohrožovala tuberkulóza. Počátkem 20. století začala úmrtnost konečně klesat díky kvalitnější lékařské péči. V průběhu první světové války pak došlo k velkému nárůstu nemocných pravými neštovicemi.⁵⁷

Novinka v zákonodárství v tomto období se týkala systému nemocenského pojištění, který byl nově upraven zákonem z roku 1917, kdy toto pojištění mohlo být volitelně rozšířeno na rodinné příslušníky. Tento zákon rozšířil umožnění zdravotní péče opět o něco širší vrstvě

⁵⁴ Tamtéž., s. 198.

⁵⁵ Tamtéž., s. 198.

⁵⁶ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: Knihovna Dějin a současnosti, 1999, s. 90 - 91.

⁵⁷ KRÍŽ, Bohumír a Čestmír BENEŠ. Historie výskytu pravých neštovic v Českých zemích od poloviny 19. století do současnosti: Článek k 30. výročí deklarace Světové zdravotnické organizace o celosvětovém vymýcení pravých neštovic v květnu roku 1980. *ZPRÁVY EPIDEMIOLOGIE A MIKROBIOLOGIE* [online]. 2010, **19**(1-2), 34-36 [cit. 2017-02 09]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/CeM/Zpravy_EM/19_2010/01_leden/34_historie.pdf

lidí.⁵⁸

Naléhavým problémem, kterým se zákonodárci museli začít zabývat, byly potíže s finančním zatížením nemocnic spravovaných samosprávou. Hledaly se možnosti jak tento problém vyřešit. Bylo navrhováno předání nemocnic do zemské nebo státní správy. V této záležitosti nedošlo ve vymezeném období k žádným zásadním změnám. Byly sice učiněny pokusy o reformy, ale vše bylo zastaveno válečnými událostmi a bojem českého státu o samostatnost. Nové zákony byly schválené až v prvních letech republiky.⁵⁹

Počátkem 20. století se zapojily do zdravotně sociálních opatření větší mírou i soukromé ústavy a dobrovolnické spolky, které se specializovaly na určitý zdravotní problém. Do skupiny soukromých nemocnic by se daly zařadit především specializované léčebné ošetrovací ústavy.

V roce 1913 byl podniknut významný krok v péči o zmrzačené zásluhou chirurga profesora Rudolfa Jedličky, který založil Jedličkův ústav pro zmrzačené děti.⁶⁰ Významnou organizací, která se starala o obyvatelstvo za první světové války, byl Červený kříž založený v Ženevě roku 1864. Pečoval o raněné a nemocné, i zajatce bez rozdílu národnosti. Mimo ošetrovatelské pomoci poskytoval i sociální pomoc civilnímu obyvatelstvu.⁶¹ Na počátku 20. století nastal také rozkvět sanatorií. Nejrozšířenější byla sanatoria pro nemocné tuberkulózou, rakovinou a alkoholiky.⁶²

V této době bylo lékařství charakterizováno převratnými objevy. V pokroku vědy sehrály důležitou roli lékařské odborné organizace, jejichž množství narůstá od počátku 20. století. Nastal významný pokrok v prevenci, diagnostice a terapii nemocí. Velice výraznou změnu v úmrtnosti pacientů přinesla povinnost sterilizace chirurgických nástrojů a mytí rukou.⁶³ V roce 1895 objevil Wilhelm Conrad Roentgen tzv. paprsky X, nám známé jako rentgenové paprsky. V roce 1900 objevil vídeňský lékař Karl Lindstein tři typy červených krvinek a v závislosti na tomto objevu stanovil krevní skupiny A, B, a 0. V roce 1913 pak byl poprvé použit název vitamín, konkrétně vitamín B, během krátké doby se k němu přiřadila i

⁵⁸ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-424-., s. 163.

⁵⁹ Tamtéž, s. 161 – 170.

⁶⁰ Tamtéž, s. 137.

⁶¹ Tamtéž, s. 166.

⁶² MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. Praha: Karolinum, 2005, s. 49.

⁶³ ČOUPKOVÁ, Hana a Lenka SLEZÁKOVÁ. *Ošetrovatelství pro střední zdravotnické školy*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3602-0, s. 70.

kyselina askorbová jako vitamín C.⁶⁴

Vývoj ve vymezeném období přinesl pozitivní změny ve zlepšení hygienických a sociálních podmínek spolu s rozvojem kvalifikované zdravotní péče a zavedením nových léčebných metod. To mělo za následek prodlužující se délku lidského života. O tyto změny se významně zasloužily dobrovolnické spolky.

Závěr tohoto období je však spojen s válečnými problémy jako je podvýživa, invalidita a infekční nemoci. S touto nepříznivou situací se musela vypořádat první republika.

⁶⁴ KAZIMOUR, Ivan. *Historie zdravotnictví*. E-knihy jedou, 2017. ISBN 978-80-7512-759-4, s. 101.

2. Zdravotnická zařízení a zdravotní stav obyvatelstva v českých zemích v letech 1918 – 1938

Počátek období první republiky byl silně poznamenán první světovou válkou. Obyvatelstvo bylo vyčerpané a oslabené bídou válečných let. To se negativně projevilo na jejich zdravotním stavu. Oslabení lidé byli náchylnější k nákaze infekčními chorobami, na které se úmrtnost podstatně zvýšila. V souvislosti s válkou došlo také k nárůstu pohlavních chorob. Sociálně podmíněné choroby stále přetrvávaly, ale jejich výskyt byl nižší než v období minulém z důvodu hygienických a sociálních opatření. Závěr války a období po ní poznamenala pandemie španělské chřipky, na kterou zemřely miliony lidí.⁶⁵ Těsně po válce započal opět výskyt neštovic, avšak zavedením povinného očkování roku 1919 se je podařilo vymýtit.⁶⁶ V prvních letech republiky se také omezil výskyt skvrnitého tyfu, záškrtu a spály. Stále se řešil problém s tuberkulózou. V boji proti ní se dosáhlo značných úspěchů pomocí zavedení očkování, léčbě v sanatoriích, zlepšením sociálních a zdravotních podmínek. Do roku 1937 byla úmrtnost na tuberkulózu zhruba o polovinu nižší ve srovnání s rokem 1920.⁶⁷ K poklesu hrubé míry úmrtnosti došlo i na ostatní infekční nemoci a nemoci dýchacího ústrojí, klesla úmrtnost i na nemoci trávicího ústrojí.⁶⁸

Celkově došlo ke změně struktury nemocnosti. Poklesl výskyt infekčních onemocnění, narostl počet civilizačních.⁶⁹ Vzrostl počet úmrtí na nádorová onemocnění. Největší úmrtnost v této době začala být na kardiovaskulární nemoci. Od počátku 30. let došlo ke zvýšenému výskytu cukrovky, proti ní byl rychle zaveden inzulin.⁷⁰ Kojenecká úmrtnost klesala výrazněji díky zlepšení pediatrické péče a zlepšením hygienických poměrů, ale i tak zůstávala stále vysoká.⁷¹ Bylo také potřeba se postarat o velké množství válečných invalidů.⁷²

V dobách první republiky existovalo mnoho druhů nemocnic. V této době se formoval způsob moderního pojetí nemocnic jako základ současné struktury nemocničních ústavů. Pro velkou část pacientů z hlediska dostupnosti byly velmi významné veřejné všeobecné nemocnice. Zvláštní význam mají nemocnice zemské a státní pro možnost ovlivňování

⁶⁵ Radost kalila chřipka: Historie. *Rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, 2008 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/507709

⁶⁶ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 159.

⁶⁷ Tamtéž, s. 159.

⁶⁸ FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 324.

⁶⁹ NIKLÍČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985, s. 235.

⁷⁰ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 159.

⁷¹ Tamtéž, s. 158.

⁷² Tamtéž.

zdravotní politiky. Fakultní a klinické nemocnice byly podstatné pro medicínský vývoj jakožto místa pro vzdělávání a vědu.⁷³ Vedle veřejných nemocnic působily i nemocnice soukromé a také léčebné ústavy, ty největší spravovaly církevní řády. Porodnice byly stále pouze tři a to v Praze, Brně a Olomouci avšak ve spoustě nemocnic se začala zřizovat porodnická oddělení a mnoho žen tak začalo namísto domácích porodů využívat tato zařízení. Zejména tomu tak bylo v bohatších krajích a velkých městech.⁷⁴

Veřejných nemocnic bylo po první světové válce v Čechách 96, na Moravě 27 a ve Slezsku 8.⁷⁵ Otevírala se nová léčebná zařízení nebo jejich oddělení a zvyšoval se počet lékařů. V roce 1930 bylo v celém Československu celkem 159 veřejných nemocnic. Mezi významné nemocnice té doby patřila dnešní Thomayerova nemocnice (tehdy Masarykovy domy), která byla veřejnosti zpřístupněna roku 1928. Komplex 21 budov sloužil k potřebám pro staré a nemocné občany a nacházela se zde zotavovna, dětská ozdravovna a chorobinec. Roku 1927 byla otevřena také soukromá Bařova nemocnice ve Zlíně. V Hradci Králové byla například roku 1928 postavena největší mimopražská nemocnice tohoto období. V Liberci, Ústí nad Labem nebo na Ostravsku postupně také vznikaly velké nemocnice.⁷⁶

Důležitou funkci ve zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva zastávaly dobrovolné spolky. Po roce 1918 nastal jejich rozmach v šíři i kvalitě jejich služeb. Tyto spolky byly zaměřené převážně na prevenci a boj proti nejrozšířenějším nemocem, zejména sociálním, a to hlavně proti tuberkulóze a alkoholismu, a na péči o matku a dítě.⁷⁷ Tyto spolky zakládaly i vlastní zdravotnická zařízení – poradny a léčebny.⁷⁸ Významnou roli v této oblasti hrál Československý Červený kříž, založený roku 1919, v jehož čele stála po dobu první republiky Alice Masaryková. V poválečných letech bojoval proti epidemiím, organizoval stravovací a ošacovací akce. Po roce 1922 vzal na sebe širší úkoly – péči o zdravotně ohrožené děti a rodičky, péči o ohrožené rodiny, zdravotní výchovu obyvatelstva, výchovu ošetřovatelek.⁷⁹ Neodmyslitelnou součástí protituberkulózního boje byla Masarykova liga proti tuberkulóze, která byla zaměřena zejména na prevenci. Působily i další protituberkulózní spolky, některé z

⁷³ MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. Praha: Karolinum, 2005, s. 124.

⁷⁴ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 170.

⁷⁵ MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. Praha: Karolinum, 2005, s. 64.

⁷⁶ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 172.

⁷⁷ Tamtéž, s. 166.

⁷⁸ Tamtéž, s. 166.

⁷⁹ Tamtéž, s. 166.

nich vystavěly vlastní léčebny.⁸⁰ Další oblastí zájmu spolků byla léčba a výchova mrzáků, péče o slepé a hluchoněmé a potírání pohlavních chorob. Za podpory státu byly zakládány zdravotnické poradny pro matky, které měly řešit vysokou kojeneckou úmrtnost. Děťmi se zabýval například spolek Ochrana matek a kojenců, Svaz československé péče o mládež a další.⁸¹

Československá republika přejala právní normy po roce 1918 ze zaniklé monarchie. Ve státu stále fungoval systém nemocenského a úrazového pojištění z let 1887 – 1888. Pojištění pacienti měli zajištěnou po dobu půl roku bezplatnou lékařskou péči, léky a nemocenskou podporu. Zákon o pojištění zaměstnanců v případě nemoci, invalidity a stáří z roku 1924 (s účinností od roku 1926) rozšiřoval tuto dobu na rok.⁸² Roku 1925 bylo pojištění rozšířeno i na státní zaměstnance.⁸³

Po válce nastalo oživení a rozvoj ve všech oborech, také ve zdravotnictví. Na vrcholu veřejného zdravotnictví stálo nově vytvořené ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy ustavené zákonem dne 2. listopadu 1918. Legislativa tohoto období se snažila především všechny zdravotnické záležitosti a nemocnice přenést pod dohled státu.⁸⁴ Od roku 1919 se začala projednávat reforma zdravotnictví v nové republice. Šlo zejména o úpravu právních poměrů léčebných a humanitních ústavů. Bylo potřeba ústavům a státu určit kompetence a vyřešit problém s financováním.⁸⁵ Dílčí změny zahájil zákon ze dne 9. dubna 1920 o prozatímní úpravě právních poměrů ústavů léčebných a humanitních. Tento zákon rozhodl o tom, že nad všemi veřejnými ústavu, soukromými s právem veřejnosti a ústavu ve správě veřejných korporací má vykonávat dozor stát. Uzákonil také postátnění některých dosud okresních a obecních nemocnic.⁸⁶ Většina veřejných nemocnic však měla nadále být ponechána zemské, okresní a obecní samosprávě. Návrh nového nemocničního zákona byl zpracován roku 1937, ale z důvodu vývoje politických událostí již nestihl být v parlamentu přijat.⁸⁷

Nebylo dosaženo žádné změny v zákonodárství ani v případě jednotného zdravotního zákona pro celé Československo. Do roku 1938 bylo dosaženo jen dílčích úspěchů. Zůstával v

⁸⁰ Tamtéž, s. 166.

⁸¹ Tamtéž, s. 166 – 167.

⁸² Tamtéž, s. 163.

⁸³ Tamtéž, s. 164.

⁸⁴ MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. Praha: Karolinum, 2005, s. 101.

⁸⁵ Tamtéž, s. 104.

⁸⁶ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 169.

⁸⁷ Tamtéž, s. 170.

platnosti již zmíněný základní zákon o organizaci veřejné zdravotní služby z roku 1870, jen s několika úpravami, po celé období republiky a základní zákony pro jednotlivé české země (pro Moravu z roku 1884, pro Čechy 1888 a pro Slezsko z roku 1896).⁸⁸

Závěr období první republiky tragicky zasáhl zdravotnictví. Zábor pohraničí po Mnichovu znamenal velké změny v nemocniční síti. Po vzniku Protektorátu došlo k uzavírání vysokých škol a omezení vědecké práce. Organizace zdravotnictví byla podřízena říšským úřadům, ministerstvo zdravotnictví bylo zrušeno. Docházelo také k úbytku lůžek v léčebných ústavech v důsledku zabírání jednotlivých oddělení, ale byla obsazována i celá nemocniční zařízení pro vojenské účely Německa.⁸⁹

Za podstatný mezník považuji v meziválečném období skutečnost, že se léčba s narůstáním její kvality v lůžkových zařízeních stává již samozřejmou součástí zdravotní péče o všechny vrstvy obyvatelstva, nejen pro chudé, jak tomu bylo předtím po celou dobu vývoje nemocniční péče u nás. Období první republiky přineslo do zdravotnictví značný pokrok. Rostly možnosti medicíny v oblasti diagnostiky a terapie.⁹⁰ Došlo k rozvoji počtu a kvality ošetrovatelského personálu.⁹¹ To mělo velký význam pro zkvalitnění zdravotní péče.

⁸⁸ NIKLÍČEK, Ladislav a Karel. ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Praha: Avicenum, 1985, s. 175.

⁸⁹ SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, s. 215.

⁹⁰ Tamtéž, s. 157.

⁹¹ Tamtéž, s. 182.

3. Nemocnice v Kolíně

3. 1 Počátky nemocnice v Kolíně

První zmínky o špitále v Kolíně nacházíme od roku 1359. Neznáme ovšem, jaké bylo jeho umístění. Teprve zprávy z roku 1421 nám prozrazují polohu špitální budovy. Nacházela se v bývalém farářově poplužním dvoře na Kutnohorském předměstí a jednalo se o chalupu u kostelíka sv. Jana Křtitele. Tehdy měl špitál deset chovanců.⁹² Roku 1518 Marta Kožíšková odkázala městu svůj dům u farního kostela, který byl následně upraven pro funkci špitálu, protože starý špitál u sv. Jana byl již v této době velmi zpustlý. Nový špitál u kostela fungoval do roku 1612, kdy budova vyhořela.⁹³

Kolínská obec usilovala o koupi nové budovy, a to o zámeckou hospodu umístěnou na Pražském předměstí před pražskou bránou zvanou „Na Ostatním peníze“.⁹⁴ Po dlouhém jednání zámecká vrchnost budovu prodala za 100 kop grošů pod podmínkou, že zde nebudou umístěny osoby nemocné morem nebo jinou nakažlivou chorobou. Tento nový špitál fungoval od roku 1616.⁹⁵ Ferdinand II. po tom, co městu Kolínu zabavil všechny obecní statky, daroval roku 1622 špitální dvůr řádu Milosrdných bratří. Prameny ovšem nedokladují, že by tu řád zřídil nějakou nemocnici. Město usilovalo o navrácení špitálního dvora a po dlouholetém sporu ho získalo zpět.⁹⁶ Špitál zde dále fungoval, ovšem jen několik let, a to do roku 1634, kdy i tento ústav vyhořel. Za třicetileté války byl s velkými oběťmi města tento špitál znovu vybudován, avšak roku 1646 byl kvůli nedostatku dříví rozebrán a jeho součásti použity na zpevnění městského opevnění.⁹⁷ Na tom samém místě byl špitál nově zřízen roku 1651 a při něm byl zřízen hřbitov a kaple pro mrtvé, z které později vznikl kostelík Panny Marie Bolestné. Ani v tomto špitále zvaném „U Kapličky“ nebylo povoleno přechovávat osoby nemocné morem a jinými nakažlivými nemocemi. Proto obec zřídila roku 1778 nový špitál na místě bývalého obecního dvora na Kouřimském předměstí. Bylo to nízké stavení se třemi lůžky, ostatní nemocní museli ležet na slámě. Od napoleonských válek vedl správu tohoto špitálu městský fyzik, kterým již byl diplomovaný lékař. Počet lůžek byl zvýšen na pět. Od roku 1813 byl špitál přeplněn francouzskými zajatci, mezi kterými propukla tyfová

⁹² SOKA Kolín, fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 1.

⁹³ Tamtéž, s. 1.

⁹⁴ VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem: od roku 1618 do roku 1888*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1439-3, s. 194.

⁹⁵ Tamtéž, s. 265.

⁹⁶ Tamtéž, s. 111.

⁹⁷ SOKA Kolín, fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 1.

epidemie.⁹⁸ Mimo tuto nemocnici existovala od roku 1766 v Kolíně vojenská nemocnice. Byla to jednopatrová budova na Horském předměstí a sloužila vojenské místní posádce do roku 1814.⁹⁹

Správu městského špitálu vedl první městský fyzik a doktor Tadyáš Schöbell. Toho po 41 letech vystřídal městský fyzik doktor František X. Biemann – chirurg a porodník. Na tuto pozici nastoupil roku 1833 a za jeho vedení se ústav proměnil v řádnou nemocnici. Budova prošla výraznými stavebními úpravami, byla zvýšena o jedno patro a zvětšena dalšími přístavbami.¹⁰⁰

Všeobecná nemocnice byla zřízena původně v domě čp. 6-III (v Obecnici) věnovaném bezplatně kolínskou obcí. Roku 1850 zde bylo rozhodnuto o otevření nemocnice pro chudé, k jejímu otevření došlo však až dne 2. listopadu 1856. Budova byla upravena pro nemocniční účely a původně disponovala 8 lůžky, později byl jejich počet navýšen až na 30. O tři roky později dne 16. srpna 1859 bylo nemocnici uděleno ministerstvem vnitra právo veřejnosti.¹⁰¹ To získal pro nemocnici doktor František X. Biemann a i z toho důvodu je pokládán za zakladatele nemocnice dnešního typu v Kolíně.¹⁰²

Doktor František X. Biemann byl primářem této nemocnice a ředitelem se stal starosta města doktor František Eckert. Svého vlivu na radnici využili ve prospěch ústavu. Po smrti doktora Františka X. Biemanna roku 1873 se stal primářem nemocnice doktor František Eckert. Po něm zastávali správu ústavu společně doktor Jan Sedláček, doktor Josef Steppan starší a chirurg Jiří Grün. V této době již měla nemocnice i svého hospodářského správce. Roku 1878 byla nemocnice zvýšena o další patro a byl výrazně navýšen počet lůžek na 60.¹⁰³ Náklad na tuto přístavbu hradily sbírky pořádané doktorem Josefem Steppanem st. a doktorem Janem Sedláčkem, částečně také půjčkou Občanské záložny.¹⁰⁴

Místo primáře doktora Josefa Steppana roku 1879 nastoupil do nemocnice jako chirurg MUDr. Josef Šil. Od roku 1875 praktikoval jako lékař v Červených Pečkách, poté působil jako městský a železniční lékař v Kolíně. Stal se významnou osobností v historii

⁹⁸ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 2.

⁹⁹ VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem: od roku 1618 do roku 1888*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1439-3, s. 421.

¹⁰⁰ SOkA Kolín, fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 2.

¹⁰¹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 39, kart. 9, Stanovy, nestránkováno.

¹⁰² SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 2.

¹⁰³ Tamtéž, s. 2.

¹⁰⁴ ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930, s. 137.

nemocnice. Nastoupil na místo primáře v době, kdy se připravovala výstavba nové nemocnice. V roce 1883 byl pověřen vrchní správou nemocnice.¹⁰⁵ Byl to svědomitý lékař, vysoce postavený svou odbornou zkušeností, svými studii, a zároveň se stal proslulým chirurgem. V Kolíně byl známý pro svou lidumilnost, ochotný každému pomoci bez rozdílu.¹⁰⁶

Roku 1886 zemský výbor požaduje odstranění vad v nemocnici, patrně zejména z kapacitních důvodů, ale stará budova nemocnice nevyhovovala ani zdravotním potřebám. Na zasedání rady 2. září 1886 městská rada navrhuje, aby byla nemocnice postavena na vhodnější místo, protože současnou budovu i s přístavbou nelze upravit, aby vyhovovala všem požadavkům.¹⁰⁷ Z toho důvodu bylo nevyhnutelně potřeba postavit nemocnici novou.¹⁰⁸ Roku 1888 se okresní zastupitelstvo usneslo, že postaví na památku 40letého panování císaře a krále Františka Josefa I. okresní nemocnici.¹⁰⁹

Jelikož hlavním zdravotnickým problémem této doby byly choroby infekční, tak téhož roku okresní hejtmanství nařizuje zřízení nemocnice pro nemocné infekčními chorobami a schválilo zvláštní budovu sloužící jako izolační cholerozá nemocnice.¹¹⁰ Avšak zemský výbor vyzval k opatření izolační nemocnice při všeobecné nemocnici. Tomu se pak skutečně stalo.¹¹¹

Dne 31. prosince 1892 na jednání městské rady bylo definitivně schváleno postavení nové nemocnice nákladem okresu.¹¹² Jako protiúčet dostal okres 8000 zlatých za budovu staré nemocnice, kterou předal obci.¹¹³ K účelu stavby nové nemocnice došlo k zakoupení pozemků na Kouřimském předměstí tzv. „Na Velbloudu.“ Stavba započala roku 1894 a trvala téměř čtyři roky. Náklady dosáhly 300 000 korun.¹¹⁴ Budovy byly postaveny podle návrhu kolínského stavitele Josefa Karabáčka.¹¹⁵ Do nové nemocniční budovy bylo přeneseno vnitřní zařízení ze starého ústavu.¹¹⁶ Nově vystavěná budova nemocnice již zcela vyhovovala

¹⁰⁵ SOkA Kolín, fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 3.

¹⁰⁶ ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930, s. 118.

¹⁰⁷ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, s. 207.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 322.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 324.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 322.

¹¹¹ Tamtéž, s. 322.

¹¹² Tamtéž, s. 324.

¹¹³ PŘIBYL, R. a J. HAUSMANOVÁ. *Zdravotnictví na Kolínsku*. Kolín: OÚNZ, 1976, s. 11.

¹¹⁴ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 3.

¹¹⁵ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, s. 453.

¹¹⁶ ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930, s. 138.

požadavkům moderní hygieny. Roku 1897 byla do nemocnice zavedena kanalizace.¹¹⁷ Stavba nové okresní nemocnice byla dokončena roku 1898 a otevřena 1. února 1898.¹¹⁸ Dne 28. února 1898 byla nová okresní nemocnice vysvěcena.¹¹⁹

Vedení této nové nemocnice se ujal také doktor Josef Šil, s jehož jménem je spjat velký rozkvět nemocnice.¹²⁰ V roce 1902 uvádí adresář města Kolína, že ve všeobecné nemocnici působil jako primář doktor Josef Šil, sekundář doktor Jaroslav Jouza a správce Jan Šelembek.¹²¹

Hlavní budova nemocnice byla dvoupatrová, k ní náležela patrová budova administrativní, její součástí byly v přízemí kuchyně. Za budovou hlavní se nacházel jakožto oddělená budova infekční pavilon. Ke komplexu budov dále patřila márnice a budova pro vrátného. Tato výstavba dala základ dnešní podoby nemocnice. Od doby výstavby je nemocnice stále upravována a rozšiřována.¹²² Nová nemocnice disponovala 100 lůžky, postupně během dalších let byl jejich počet rozšiřován až na 160. Nemocnice měla dva operační sály pro čistou a hnisavou chirurgii. V následujících letech byly provedeny jen menší úpravy a adaptace až do roku 1913, kdy byla nemocnice vybavena Roentgenovým přístrojem.

Nemocnice se dodnes nachází v části města Kolína, která byla v této době nazývána Kouřimské předměstí na č. kat. 2099/1 a 2101/2 (dnešní Žižkova ulice čp. 146). Budovy okresní nemocnice se tehdy nacházely vedle rozsáhlého tržiště.¹²³

Následující tabulka nám umožňuje srovnání počtu ošetřovaných, jejich úmrtnost a operační činnost od vzniku všeobecné veřejné okresní nemocnice do období před první světovou válkou. Počet pacientů se neustále navyšoval, s výjimkou v roce 1902, kdy počet ošetřovaných nápadněji poklesl (k tomuto období nebyly dochovány zdroje), a narůstala i chirurgická výkonnost. To bylo způsobeno zkvalitněním poznatků lékařské vědy a jejich uplatněním v praxi, které zvyšovalo šanci na vyléčení, tím stoupá i důvěra pacientů v léčbu v nemocničním zařízení, léčba se také stává dostupnější díky nemocenskému pojištění. Tento nárůst, co se týká kolínské nemocnice, však bude patrnější až v následujícím období.

¹¹⁷ SOkA, Kolín, Archiv města Kolín, bez inv. č., Protokol o schůzích obecního zastupitelstva 1889-1898, zápis z jednání obecního zastupitelstva z 9. 12 1896, s. 249-250.

¹¹⁸ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 3.

¹¹⁹ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, s. 585.

¹²⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 3.

¹²¹ KUDRNÁČ, Václav. *Úplný adresář a popis politického okresu Kolínského*. Turnov: Václav Kudrnáč, 1902, s. 30.

¹²² SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8, s. 3.

¹²³ KUDRNÁČ, Václav. *Úplný adresář a popis politického okresu Kolínského*. Turnov: Václav Kudrnáč, 1902, s. 33; SOkA Kolín. Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, s. 443.

Tabulka č. 1 – Počet ošetřovaných v letech 1898 - 1913¹²⁴

Rok	Přijato nemocných	Propuštěno	Zemřelo	Provedeno operací		
				celkem	% úmrtnosti	břišních
1898	1158	1004	98	206	2,92	1
1899	1464	1377	105	220	2,27	0
1900	1498	1374	115	268	2,23	2
1901	1601	1493	132	351	2,27	0
1902	1336	1202	117	296	1,36	0
1903	1478	1364	130	315	1,9	0
1904	1512	1378	108	249	1,6	1
1905	1518	1428	106	278	2,16	3
1906	1298	1206	101	252	3,17	7
1907	1317	1196	105	234	2,14	1
1908	1335	1245	115	266	3	12
1909	1464	1326	105	312	4,8	6
1910	1395	1302	100	231	0,86	1
1911	1505	1396	126	278	1,79	10
1912	1632	1520	114	301	3,9	3
1913	1713	1599	120	333	4,8	3

¹²⁴ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. Labem za rok 1922, s. 4.

3. 2 Kolínská nemocnice za první světové války

První světová válka hluboce zasáhla do životů i kolínských obyvatel a systému zdravotní péče ve městě. Zdravotní stav obyvatel byl ohrožen. Kvůli všeobecné bídě i špatnému zásobování byla nouze o potraviny.¹²⁵ Úmrtnost byla vysoká, umírali hlavně staří lidé ale i mladí na podvýživu.¹²⁶ Tito lidé byli i náchylnější k infekčním nemocem. V Kolíně vznikl na podporu a ochranu obyvatelstva tzv. Ochranný sbor místního Sokola.¹²⁷ Místní pobočka Československého Červeného kříže ve městě pomáhala raněným vojákům, invalidům, vdovám a sirotkům po padlých vojácích.¹²⁸ Již několik týdnů po začátku války se začali vracet z fronty první ranění.¹²⁹ Město Kolín bylo z tohoto hlediska podstatné, jelikož se zde křížily dopravní cesty, nemocní zde byli tříděni a posíláni dále. Na nádraží sestry Červeného kříže a členové Ochranného sboru Sokola kolínského přenášeli raněné do nádražního lazaretu k základnímu ošetření a těžce raněné odnášeli do nemocnice. Pro zemřelé vojáky bylo na hřbitově určeno obcí zvláštní místo.¹³⁰

Vypuknutí války ovlivnilo i provoz kolínské nemocnice. Na podzim roku 1914 se nemocnice stala součástí nově zřízené vojenské pozorovací a rozřídovací stanice pro zraněné a nemocné vojáky. Zde se vojáci museli podrobit několikadenní karanténě, aby nedocházelo k rozšíření infekčních chorob i mezi civilní obyvatelstvo.¹³¹ Ve městě byli ponecháni jen zajatci – zranění a nakažení infekčními nemocemi, ostatní byli odesláni po podstoupení karantény dále.¹³² Kromě nádraží byly nouzové vojenské lazarety pro lehčeji raněné umístěny i ve školách a to ve škole Komenského, ve škole západního obvodu a v chlapecké škole měšťanské.¹³³

V prvních letech války bylo typické vídat po Kolíně mnoho lehce raněných a nemocných vojáků. Tato skutečnost se změnila kvůli tomu, že ranění vojáci již nebyli pouštěni do domácího ošetřování, nýbrž je začali umísťovat do nemocnic a lazaretů pokud možno hned

¹²⁵ SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923, s. 9.

¹²⁶ Tamtéž, s. 2.

¹²⁷ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 205.

¹²⁸ SOKA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, s. 144.

¹²⁹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 205.

¹³⁰ MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, s. 29.

¹³¹ JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, s. 205.

¹³² Tamtéž, s. 206.

¹³³ MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, s. 70.

za frontou. Údajně z toho důvodu, že se tam uzdraví rychleji.¹³⁴ Avšak to se netýkalo všech raněných vojáků. Víme také, že vojenské transporty byly dirigovány na jiná místa, kde se nacházely velké nemocniční objekty, například do Pardubic.¹³⁵

Nemocnice byla ve válečných letech omezena co do kapacity. Pro civilní obyvatelstvo zůstává vyhrazeno pouze 40 postelí. Zároveň byla nemocnici přidělena filiálka v okresním chorobinci s počtem 130 postelí.¹³⁶ V nemocnici byl celkový počet postelí zvýšen ze 120 na 195 dne 15. září 1914. Ošetřovací taxa v roce 1914 činila v 1. třídě 6 K, ve 2. třídě 4 K a ve 3. třídě 2 K.¹³⁷

Těsně před vypuknutím války se ujal vedení nemocnice po otci doktoru Josefu Šilovi jeho syn doktor Jan Šil.¹³⁸ Ten již v nemocnici pracoval od června roku 1914 jako operatér a zastupoval primáře.¹³⁹ V nemocnici dále působil ordinář Dr. Jaroslav Jouza a sekundáři Dr. Václav Brabec a Dr. J. Švamberk. Sekundářem ve filiálce v chorobinci byl MUDr. Alois Polívka. Ekonomickou správu v nemocnici vedl Otokar Moravec. Správcem filiálky v chorobinci byl Václav Křížek. Ostatní personál se v nemocnici skládal nejprve z 8 později 9 ošetřovatelek nemocných, ze 3 později ze 4 služek, z 1 kuchařky a 2 kuchyňských služek, z pradelny, ze sluhy a z domovníka, který byl zároveň i dezinfektorem. V chorobinci se personál skládal ze 3 ošetřovatelek, z 5 služek a kuchařky. Dezinfektorem byl jeden z bývalých chovanců.¹⁴⁰

V roce 1914 bylo pořízeno do nemocnice mnoho nových zařízení a provedeny výrazné adaptace. Okresní výbor se usnesl zřídit v nemocnici zvláštní čekárnu pro vojáky přicházející s transporty. Měla oddělený vchod, aby ranění nepřicházeli před vykoupáním s nikým do styku mimo personál k tomu určený, jenž byl opatřen ochrannými obleky. K této čekárně přiléhala nově rozšířená lázeň a byly rozšířeny i další místnosti k ní náležející. Nově bylo zavedeno plynové vedení. Moderní samoregulační plynová kamna nahradila stará uhlím vytápěná kamna, která výrazně ohrožovala čistotu. Bývalá izolace pro neklidné nemocné byla přetvořena na sterilizaci. I do této místnosti byl zaveden plyn a zakoupen nový sterilizátor na

¹³⁴ MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, s. 30.

¹³⁵ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923, s. 21.

¹³⁶ ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, s. 39.

¹³⁷ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914, nestránkováno.

¹³⁸ MUDr. Jan Šil proslul svými vědeckými pracemi z oboru biochemie, dal podnět k výrobě biokleinových preparátů a ke zřízení farmaceutického oddělení při kolínském Lučebním továrně.

¹³⁹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínského nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8., s. 3.

¹⁴⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914, nestránkováno.

nástroje. Všechny tyto novinky hradil okres Kolín.¹⁴¹

V následující tabulce máme znázorněny počty ošetřovaných osob jak v nemocnici, tak v její filiálce v chorobinci. Počty vojáků jsou odděleny od civilistů, jelikož v tomto roce jich bylo v kolínské nemocnici léčeno výrazné množství. Za rok 1914 bylo v Kolíně ošetřeno 608 vojáků, z nichž 345 náleželo vojenským transportům. Mimo transport bylo ošetřováno 263 vojáků. První vojenský transport do Kolína dorazil 3. prosince 1914. Kvůli tomu došlo v tomto měsíci k výraznému nárůstu počtu přijatých pacientů. V prosinci bylo přijato 464 pacientů, z toho 430 mužů a jen 41 žen. To je vysoké číslo, pokud ho porovnáme s celkovým počtem přijatých pacientů za celý rok. Těch bylo podle následující tabulky přijato 2111.¹⁴²

Tabulka č. 2: Počet ošetřovaných v roce 1914¹⁴³

Počet ošetřovaných v r. 1914		vojínů	civilistů	žen	celkem		
Z loňského roku zůstalo v ošetřování	v nemocnici	0	50	20	70	70	
	ve filiálce	0	0	0	0		
Bylo přijato roku 1914	v nemocnici	469	1003	498	1970	2111	
	ve filiálce	139	1	1	141		
Celkem počet ošetřovaných roku 1914	v nemocnici	469	1053	518	2040	2181	
	ve filiálce	139	1	1	141		
Propuštěno bylo	vyléčených	v nemocnici	0	741	317	1058	1058
		ve filiálce	0	0	0	0	
	zlepšených	v nemocnici	343	186	128	657	688
		ve filiálce	31	0	0	31	
	nevyléčených	v nemocnici	0	47	7	54	54
		ve filiálce	0	0	0	0	
Počet zemřelých	v nemocnici	21	53	43	117	117	
	ve filiálce	0	0	0	0		
Koncem roku 1914 zůstalo v ošetřování	v nemocnici	105	26	23	154	264	
	ve filiálce	108	1	1	110		

¹⁴¹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914, nestránkováno.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Tamtéž.

Následující tabulka nám ukazuje počty nemocných na určité druhy nemocí a úmrtnosti. Výraznou převahu chirurgických případů lze vysvětlit ošetřováním raněných vojáků. Značná úmrtnost připadá na vnitřní nemoci. Z infekčních nemocí zaznamenáváme vysokou nakažlivost a úmrtnost u tuberkulózy.¹⁴⁴

Operativní činnost trpěla v prvním pololetí onemocněním primárního lékaře, ve druhém válkou. Co se týká operativních a chirurgických výkonů v nemocnici, víme, že celkem bylo provedeno 675 operací s 26 úmrtími, což odpovídá 4%. Břišních operací bylo v roce 1914 vykonáno celkem 42 se 4 případy úmrtí, z toho bylo 19 appendektomií bez úmrtí. Pro benigní onemocnění žaludku bylo operováno 7x, pro malignitu 2x a v obou případech po jednom úmrtí. Kýl bylo operováno 44 volných s jedním případem úmrtí a 10 uskřínutých také s jedním případem úmrtí. O způsobu operování víme to, že lékaři používali k dezinfekci operačního prostoru 5% jodové tinktury. U břišních operací po kožním řezu před otevřením peritonea připínali k okraji rány suché mulové roušky, jednak aby bylo zamezeno styku útrobu s kůží potřenou jodovou tinkturou a jednak, aby se zamezilo jejímu smytí. Čisté operace byly prováděny bez rukavic po řádné dezinfekci rukou, hnisavé pak v gumových rukavicích. Operace prováděli v narkóze etherové a chloroformové a to bez vážnějších komplikací. Roentgenových paprsků bylo používáno ve všech případech zlomenin, vymknutích a většiny cizích těles nacházejících se v těle pacienta a to buď v podobě prosvícení anebo za účelem fotografie. U několika případů inoperabilních karcinomů bylo pozorováno po opakovaném terapeutickém ozáření zlepšení.¹⁴⁵

¹⁴⁴ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914, nestránkováno.

¹⁴⁵ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914, nestránkováno.

Tabulka č. 3: Nemoci v roce 1914¹⁴⁶

Nemoci v r. 1914	Počet nemocných	Zemřelo	Zemřelo v %
vnitřní	333	41	12,3
chirurgické	1097	31	3,1
porodnické a ženské	61	3	4,9
nervové a duševní	54	1	1,9
oční	48	0	0
ušní	10	0	0
kožní	145	0	0
venerické	39	0	0
Z toho nemoci infekční			
Plicní tuberkulóza	124	34	27,5
Břišní tyfus	8	2	25
Spála	4	0	0
Záškrt	18	1	5,6
Erysipel ¹⁴⁷	2	0	0
Puerperální sepse ¹⁴⁸	1	1	100
Tetanus	3	3	100
Celkem	1917	117	6,1

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Erysipel neboli růže je hluboké zánětlivé infekční onemocnění kůže a podkoží, které je způsobeno streptokoky. Tyto bakterie do těla vstupují nejčastěji drobnými oděrkami, trhlínkami, bércovým vředem apod.

¹⁴⁸ Puerperální sepse neboli horečka omladnic je způsobena bakteriální infekcí postihující ženy po porodu, kdy dochází k zanesení bakterií do těla zvenku při nedodržování hygienických zásad ženou nebo zdravotnickým personálem. Puerperální sepse byla častou příčinou smrti rodičky do období po polovině 19. století, kdy se začala používat metoda asepse. Zásady asepse prosazoval od roku 1844 lékař Ignaz Semmelweis, které ovšem byly obecně přijímány až později s objevem mikroskopických původů infekce Louisem Pasteurem.

Také v roce 1915 zůstala nemocnice součástí pozorovací vojenské stanice a pro civilní obyvatelstvo v ní bylo vyhrazeno stále 40 postelí.¹⁴⁹ Dne 1. dubna 1915 byla filiálka v okresním chorobinci převzata vojenskou správou.¹⁵⁰ Úplně zrušena byla 31. března 1915.¹⁵¹

Personální obsazení v tomto roce se změnilo následovně. Na nově vytvořené místo 2. sekundáře nastoupil Dr. Josef Honzík a působil na něm do 20. července, kdy byl povolán k vojenské službě. Sekundářská místa z důvodu nedostatku diplomovaných lékařů nahrazovali studenti lékařských fakult MUC. Adolf Moravec, MUC. Berthold Vohryzek, MUC. Růžena Janečková, MUC. Ladislav Vondruška a MUC. Václav Hlavatý. Ošetrovací taxa se zvýšila v 1. třídě na 9 K, ve 2. třídě 6 K a ve 3. třídě 2, 30 K (od 1. dubna 2, 50 K a od 1. listopadu 3 K). Počet postelí zůstal v nemocnici stejný a to 195, v chorobinci 130. Celkově oproti minulému roku v roce 1915 nebylo provedeno v nemocnici žádných větších oprav ani změn.¹⁵²

V roce 1915 tvořili převážnou část ošetřovaných vojáci, kteří byli přivezeni transportem. Avšak po uplynutí karanténní doby byli převezeni jinam. Z celkového počtu 3110 ošetřovaných pacientů v tomto roce bylo vojáků ošetřováno 1733 a civilistů 1377. Z tohoto počtu zemřelo více civilistů než vojáků.¹⁵³

¹⁴⁹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916, s. 3.

¹⁵⁰ ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, s. 39.

¹⁵¹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916, s. 3.

¹⁵² Tamtéž, s. 4.

¹⁵³ Tamtéž, s. 3.

Tabulka č. 4: Počet ošetřovaných v roce 1915¹⁵⁴

Počet ošetřovaných v r. 1915		vojínů	civilistů	žen	celkem		
Z loňského roku zůstalo v ošetřování	v nemocnici	105	26	23	154	264	
	ve filiálce	108	1	1	110		
Bylo přijato roku 1915	v nemocnici	1363	734	592	2689	2846	
	ve filiálce	157	0	0	157		
Celkem počet ošetřovaných roku 1915	v nemocnici	1468	760	615	2843	3110	
	ve filiálce	265	1	1	267		
Propuštěno bylo	vyléčených	v nemocnici	70	351	337	758	784
		ve filiálce	25	1	0	26	
	zlepšených	v nemocnici	1446	322	212	1980	2106
		ve filiálce	125	0	1	126	
	nevyléčených	v nemocnici	2	12	8	22	27
		ve filiálce	5	0	0	5	
Počet zemřelých	v nemocnici	35	51	34	120	122	
	ve filiálce	2	0	0	2		
Koncem roku 1915 zůstalo v ošetřování	v nemocnici	23	24	24	71	71	
	ve filiálce	0	0	0	0		

Následující tabulka nemocí a úmrtnosti na ně ukazuje, že chirurgických nemocí bylo výjimečně mnoho, a to z důvodu vysokého množství raněných vojáků ošetřovaných v nemocnici. Výskyt břišního tyfu a úplavice se objevil v souvislosti s válkou. Ve vojenských transportech nalezneme mnoho infikovaných vojáků.¹⁵⁵ Ve srovnání s přechozím rokem je nápadný nárůst kožních nemocí, kterými vojsko také trpělo. V tomto roce zaznamenáváme také epidemii záškrtu.

Celkem bylo vykonáno v roce 1915 1043 operativních zákroků s počtem 22 úmrtí., což odpovídá 2,1%. Břišních operací bylo v roce 1915 vykonáno celkem 105 se 7 případy úmrtí, z toho bylo 55 appendektomií s 1 úmrtím. Pro benigní onemocnění žaludku bylo

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 1.

¹⁵⁵ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916, s. 2.

operováno 15x, pro malignitu 4x a v obou případech bez úmrtí. Kýl bylo operováno 34 volných s jedním případem úmrtí a 18 uskřínutých se 2 případy úmrtí.¹⁵⁶

Tabulka č. 5: Nemoci v roce 1915¹⁵⁷

Nemoci v r. 1915	Počet nemocných	Zemřelo	Zemřelo v %
vnitřní	641	41	6,4
chirurgické	1672	27	1,6
porodnické a ženské	94	4	4,3
nervové a duševní	55	0	0
oční	59	0	0
ušní	10	0	0
kožní	254	6	2,4
venerické	61	0	0
Z toho nemoci infekční			
Plicní tuberkulóza	79	22	27,8
Břišní tyfus	18	3	16,7
Spála	7	2	28,6
Záškrt	50	3	6
Erysipel	11	1	9,1
Puerperální sepse	3	2	66,7
Tetanus	12	9	75
Spalničky	1	1	100
Úplavice	10	1	10
Malárie	1	0	0
Černý kašel	1	0	0
Celkem	3039	122	4,1

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 4-5.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 2.

V roce 1916 nastala zásadní změna, a to když byla nemocnice v únoru 1916 navrácena svému účelu – civilním nemocným. Vojáci do ní již nebyli přijímáni. V roce 1916 došlo k personální změně, která ochromila operační činnost nemocnice. Dne 8. března 1916 byl primář nemocnice Dr. Jan Šil povolán k vojenské službě do Terezína. Kolínská nemocnice, ve které se v té době právě nacházelo 101 nemocných, z nichž někteří byli po těžkých operacích, zůstala bez promovaneho lékaře. Proto byl ustanoven zástupcem primáře městský a nádražní lékař MUDr. Josef Stepan. Toto místo zastával do 13. června 1916, kdy se vrátil MUDr. Jan Šil. Při náročnějších operacích si zval na pomoc MUDr. Jana Levita, působícího ve vojenské pozorovací stanici. 15. dubna 1916 byl počet ošetřovatelek zredukován z 9 na 7.

Ošetřovací taxa stoupala i nadále. V prvním pololetí roku činila v 1. třídě 9 K, ve 2. třídě 6 K a ve 3. třídě 3 K. Ve druhém pololetí v 1. třídě 11 K, ve 2. třídě 7 K a ve 3. třídě 3, 40 K. Počet postelí v tomto roce do konce února byl 195, poté původní stav 120 postelí. V tomto roce došlo k výměně podlahy v místnosti s roentgenem z toho důvodu, že stará prkenná podlaha otřesy rušila jasnost snímků.¹⁵⁸

V následující tabulce již počítáme ošetřované pouze v nemocnici, jelikož v chorobinci už nemocnice filiálku nemá. Oproti minulému roku vidíme nápadný pokles počtu ošetřovaných vojáků (klesl z 1733 v roce 1915 na 177 vojáků v roce 1916). To se stalo z toho důvodu, že v roce 1916 přicházeli vojáci do nemocnice pouze v prvních dvou měsících, tudíž jejich počet činí jen malou část ošetřovaných.

¹⁵⁸ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916, s. 3-4.

Tabulka č. 6: Počet ošetřovaných v roce 1916¹⁵⁹

Počet ošetřovaných v r. 1916		vojínů	civilistů	žen	celkem
Z loňského roku zůstalo v ošetřování		23	24	24	71
Bylo přijato roku 1916		154	802	775	1731
Celkem počet ošetřovaných roku 1916		177	826	799	1802
Propuštěno bylo	vyléčených	50	473	520	1043
	zlepšených	119	232	196	547
	nevyléčených	6	9	8	23
Počet zemřelých		2	68	48	118
Koncem roku 1916 zůstalo v ošetřování		0	44	27	71

Podoba nemocnosti v roce 1916 se nápadně změnila především poklesem množství chirurgických onemocnění z důvodu snížení počtu vojáků v tomto roce. Zaznamenat můžeme naopak podstatný nárůst typicky dětských nemocí spály a záškrtu, jejichž rozšíření napomáhala válka, kdy imunita dětí byla snížena kvůli podvýživě.

V roce 1916 bylo celkem vykonáno 743 operací s 20 úmrtími, což odpovídá 2, 69%. Břišních operací bylo v roce 1916 vykonáno celkem 65 s 5 případy úmrtí, z toho bylo 30 appendektomií s 2 případy úmrtí. Pro benigní onemocnění žaludku bylo operováno 10x, pro malignitu 2x a v obou případech bez úmrtí. Kýl bylo operováno 29 volných bez úmrtí a 14 uskřínutých se 3 případy úmrtí.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 2.

¹⁶⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916, s. 4-5.

Tabulka č. 7: Nemoci v roce 1916¹⁶¹

Nemoci v r. 1916	Počet nemocných	Zemřelo	Zemřelo v %
vnitřní	399	53	13,3
chirurgické	606	19	3,1
porodnické a ženské	120	1	0,8
nervové a duševní	59	2	3,4
oční	52	0	0
ušní	10	0	0
kožní	235	0	0
venerické	39	0	0
Z toho nemoci infekční			
Plicní tuberkulóza	64	21	32,8
Břišní tyfus	10	2	20
Spála	26	5	19,2
Záškrt	65	9	13,9
Erysipel	13	2	15,4
Puerperální sepse	3	3	100
Tetanus	1	1	100
Spalničky	6	0	0
Variola	1	0	0
Černý kašel	2	0	0
Celkem	1731	118	6,8

V roce 1917 působil ve funkci primáře nemocnice stále MUDr. Jan Šil, který zároveň vykonával lékařsko-chirurgickou službu v kolínské vojenské záložní nemocnici. Zástupcem prvního sekundáře MUDr. J. Švamberka (narukoval 18. prosince 1914) byl již druhým rokem MUC. V. Hlavatý. Druhého sekundáře MUDr. J. Honzika (vojenskou službu nastoupil 20. července 1915) zastupovali v tomto roce MUC. Bedřich Truksa a poté MUC. Jaroslav Čihák. Personál nyní sestával z 8 ošetřovatelek, 2 odděleňských služek, švadleny, kuchařky a 2

¹⁶¹ Tamtéž, s. 3.

kuchyňských služek, pradleny, sluhy a domovníka, který byl zároveň dezinfektorem. Ošetrovací taxa činila v tomto roce v 1. třídě 11 K (od 1. dubna 15 K), ve 2. třídě 7 K (od 1. dubna 9 K) a ve 3. třídě 3, 40 K (od 1. května 4, 20 K). Počet postelí byl stanoven na 100, z nouze bylo možné rozšířit na 131 postelí pro dospělé a 10 postelí pro děti. V nemocnici v tomto roce nebylo podniknuto žádných větších oprav ani změn.¹⁶²

Oproti minulému roku zaznamenáváme příbytek ošetřovaných pacientů o 834 osob. Frekvence nemocnice stále narůstala a to i přesto, že již do nemocnice nebyli přijímáni vojáci.

Tabulka č. 8: Počet ošetřovaných v roce 1917¹⁶³

Počet ošetřovaných v r. 1917		mužů	žen	celkem
Z loňského roku zůstalo v ošetřování		44	27	71
Bylo přijato roku 1917		1308	1257	2565
Celkem počet ošetřovaných roku 1917		1352	1284	2636
Propuštěno bylo	vyléčených	808	770	1578
	zlepšených	425	390	815
	nevyléčených	2	3	5
Počet zemřelých		65	83	148
Koncem roku 1917 zůstalo v ošetřování		45	45	90

Tabulka četnosti nemocí stále vykazuje vysoká čísla u nemocí chirurgických a vnitřních. Počet kožních onemocnění se také zvýšil. Z infekčních onemocnění ohrožovala obyvatelstvo vysokou měrou tuberkulóza a záškrť.¹⁶⁴

Operativních zákroků bylo vykonáno 1100 s 28 případy úmrtí, což odpovídá 2,6 %. Břišních operací bylo v roce 1917 vykonáno celkem 131 s 10 případy úmrtí, z toho bylo 60 appendektomií s 1 úmrtím. Pro benigní onemocnění žaludku bylo operováno 10x bez případu úmrtí, pro malignitu 8x se 3 úmrtími. Kýl bylo operováno 43 volných bez úmrtí a 16 uskřínutých se 4 případy úmrtí.¹⁶⁵

¹⁶² SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1917, s. 2.

¹⁶³ Tamtéž, s. 1.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 2.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 2.

Tabulka č. 9: Nemoci v roce 1917¹⁶⁶

Nemoci v r. 1917	Počet nemocných	Zemřelo	Zemřelo v %
vnitřní	540	71	13,2
chirurgické	928	29	3,2
porodnické a ženské	128	2	1,5
nervové a duševní	80	0	0
oční	74	0	0
Ušní	17	0	0
kožní	445	0	0
venerické	91	1	1,1
Z toho nemoci infekční			
Plicní tuberkulóza	128	33	25,8
Břišní tyfus	1	0	0
Skvrnitý tyfus	1	0	0
Spála	2	0	0
Záškrt	50	4	8
Erysipel	28	4	14,3
Puerperální sepse	9	2	22,3
Tetanus	2	1	50
Spalničky	4	0	0
Úplavice	8	1	12,5
Černý kašel	10	0	0
Celkem	2546	148	5,8

V posledním roce války v nemocnici působili tito lékaři. Primářem zůstal MUDr. Jan Šil. Z vojenské služby se vrátil 1. sekundář MUDr. Jaromír Švamberg. Ujal se povinností v nemocnici vojenské i okresní. Druhý sekundář MUDr. Josef Honzík učinil to samé. Na nově zřízené místo 3. sekundáře nově nastoupil MUDr. Ladislav Vondruška. Po dobu vojenské služby obou sekundárních lékařů, zastupovali je i v roce 1918 MUC. Václav Hlavatý a MUC. Jaroslav Čihák, případně starosta Spolku českých mediků MUC. Václav Vejdovský.¹⁶⁷

Ošetrovací taxa se i tomto roce podstatně zvýšila, v 1. třídě činila, 20 K, ve 2. třídě 12

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 2.

¹⁶⁷ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 6, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1918, s. 2.

K a ve 3. třídě 4 K 20 h (od 1. dubna 4 K 80 h). Počet postelí zůstal oproti minulému roku stejný - 100, v případě nutnosti bylo možné počet lůžek rozšířit až na 159.¹⁶⁸

I v roce 1918 pokračoval nárůst počtu ošetřovaných, v historii ústavu zatím dosahuje vrcholu.

Tabulka č. 10: Počet ošetřovaných v roce 1918¹⁶⁹

Počet ošetřovaných v r. 1918		mužů	žen	celkem
Z loňského roku zůstalo v ošetřování		45	45	90
Bylo přijato roku 1918		1542	1494	3036
Celkem počet ošetřovaných roku 1918		1587	1539	3126
Propuštěno bylo	vyléčených	1056	943	1999
	zlepšených	363	408	771
	nevyléčených	10	15	25
Počet zemřelých		109	118	227
Koncem roku 1918 zůstalo v ošetřování		59	55	114

Tabulka nemocí vykazuje vysoký počet nemocí chirurgických a vnitřních. Oproti letům minulým narostl počet onemocnění nemocemi kožními, porodnickými a ženskými. V tomto roce se objevila epidemie chřipky s těžkým průběhem a s vysokou úmrtností, patrně proto se ji pacienti rozhodli jít léčit do nemocnice, většinou byla chřipka léčena doma. Operativních zákroků bylo vykonáno 1266 s 35 případy úmrtí, což odpovídá 2, 8%. Břišních operací bylo v roce 1918 vykonáno celkem 174 s 16 případy úmrtí, z toho bylo 85 appendektomií s 3 případy úmrtí. Pro benigní onemocnění žaludku bylo operováno 8x, pro malignitu 9x a v obou případech po jednom úmrtí. Kýl bylo operováno 48 volných bez úmrtí a 20 uskřínutých s jedním případem úmrtí.¹⁷⁰

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 2.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 1.

¹⁷⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 6, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1918, s. 4-5.

Tabulka č. 11: Nemoci v roce 1918¹⁷¹

Nemoci v r. 1918	Počet nemocných	Zemřelo	Zemřelo v %
vnitřní	723	88	12,2
chirurgické	985	48	4,9
porodnické a ženské	201	3	1,5
nervové a duševní	52	4	2,08
oční	91	0	0
ušní	27	1	3,7
kožní	505	0	0
venerické	82	0	0
Z toho nemoci infekční			
Plicní tuberkulóza	167	43	25,7
Tyfus břišní	12	4	33,3
Spála	2	0	0
Spalničky	21	1	4,8
Záškrt	5	0	0
Plané neštovice	1	0	0
Erysipel	42	5	11,9
Puerperální sepse	4	1	25
Tetanus	4	4	100
Vzteklina	1	1	100
Pyémie	1	1	100
Chřipka	86	23	26,7
Celkem	3012	227	7,5

Nemocnice válkou velmi trpěla. Výrazně ji zasáhl problém se sníženou kapacitou kvůli raněným vojákům. Její lékaři byli povoláváni na vojenskou službu navzdory tomu, že nemocnice poté neměla dostatek kvalifikovaného personálu. Nemocnice se dále potýkala s nedostatkem obvazového materiálu, potravin, prádla a téměř všech potřeb. I přes tyto potíže

¹⁷¹ Tamtéž, s. 2.

nemocniční činnost neustávala, naopak stále více vzrůstala. Na základě této vysoké návštěvnosti byla nemocnice povýšena do první třídy a to splatností k 1. lednu 1918. Z tohoto důvodu byl počet lékařů navýšen o jednoho sekundáře. Nově nemocnice disponuje čtyřmi lékaři.¹⁷²

V následující tabulce můžeme posoudit nárůst počtu nemocných a vykonané práce. Výrazný nárůst v počtu pacientů vykazuje rok 1915 díky velkým vojenským transportům. V následujícím roce je zde patrný dočasný pokles ošetřovaných a nemocniční činnosti, kdy do nemocnice přestali být přijímáni vojáci a byla navracena pouze civilistům. V letech následujících nárůst frekvence nemocnice pokračuje.

Tabulka č. 12: Počet ošetřovaných v letech 1914 - 1918¹⁷³

Rok	Počet ošetřovaných	Počet ošetřovaných		Operací provedeno celkem	Z toho operací břišních	Operací kým
		Civilistů	Vojínů			
1914	2181	1573	608	675	42	54
1915	3110	1377	1733	1043	105	52
1916	1802	1625	177	743	65	43
1917	2636	2636	0	1100	131	59
1918	3126	3126	0	1266	174	68
Celkem	12855	10337	2518	4827	517	276

S rostoucím počtem ošetřovaných nemocných a nárůstem operační činnosti začal být problém s nedostatkem místa. Zakoupeno bylo 20 nových postelí, ale tím se jen zmenšil prostor již zařízených pokojů. Jako nedostatek se jevila nepřítomnost zcela odděleného operačního sálu, jež by byl opatřen přilehlými místnostmi. Dále byla potřeba vystavět oddělené lékařské byty, prostor pro lehčí nemocné, kde by se přes den mohli zdržovat, větší kuchyň, prádelnu i správní kanceláře. Z těchto důvodů začal správní výbor nemocnice přemýšlet o odstranění těchto nedostatků, o možnostech rozšíření a přístavbě. K tomuto dojde v letech následujících.¹⁷⁴

¹⁷² Tamtéž, s. 3.

¹⁷³ Tamtéž, s. 3.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 3.

3. 3 Nemocnice v Kolíně v období první republiky

Zdravotní stav obyvatelstva v době první republiky byl i nadále ohrožován vysokým výskytem infekčních chorob. Po celou dobu tohoto období zasáhlo mnoho epidemií i život kolínských obyvatel. Hned po válce roku 1919 se i v tomto městě jako všude rozmohla epidemie varioly (černých neštovic).¹⁷⁵ Tato nemoc výrazně ovlivnila společenský život ve městě vzhledem k jejímu rychlému šíření. Školy byly uzavřeny, byl vydán zákaz pořádání divadel, návštěv biografu, tanečních zábav a jiných podniků, kde se lidé shromažďují. V listopadu roku 1919 musela být dokonce kvůli epidemii neštovic zřízena karanténní nemocnice v tělocvičně měšťanské školy.¹⁷⁶

Výskyt epidemie neštovic významně ovlivnil i chod okresní nemocnice v Kolíně. Oproti minulému roku došlo k úbytku přijatých ošetřovaných o 26 osob. Výroční zpráva nemocnice z roku 1919 to vysvětluje tím, že kvůli epidemii neštovic musela být uzavřena od října roku 1919 polovina pavilonu pro jiná onemocnění a také z důvodu nedostatku uhlí musely být odmítány případy přicházející k vyšetření.¹⁷⁷

V následující tabulce je zaznamenán výskyt varioly a ostatních nemocí, které byly ošetřovány roku 1919 v kolínské okresní nemocnici. Tento rok se v Kolíně také objevila v souvislosti s válkou nákaza malárií. Tato nemoc byla zavlečena na území Československa těsně po válce a vyskytlo se zde několik menších epidemií. Nově byl zaznamenán případ onemocnění kurdějemi, které se vyskytlo následkem špatné výživy po válce.

¹⁷⁵ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923, s. 77.

¹⁷⁶ Tamtéž s. 96 – 97.

¹⁷⁷ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 7, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1919, s. 2.

Tabulka č. 13: Nemoci v roce 1919¹⁷⁸

Nemoci v r. 1919		Počet	Úmrtí	
			Počet	%
Vnitřní		709	83	11,79
Chirurgické		950	19	2
Porodnické a ženské		257	7	2,8
Nervové a duševní		44	0	0
Oční		76	0	0
Ušní		17	0	0
Kožní		610	1	0,15
Venerické		90	0	0
Infekční nemoci	Plicní tuberkulóza	141	31	28,18
	Břišní tyfus	6	1	16,66
	Skvrnitý tyfus	2	0	0
	Tetanus	2	0	0
	Záškrt	13	1	7,69
	Spála	1	0	0
	Spalničky	2	0	0
	Variola	48	5	10,42
	Malárie	17	0	0
	Erysipel	12	0	0
	Chřipka	11	1	9,09
	Kurděje	1	0	0

S materiálním nedostatkem se nemocnice potýkala i po skončení války. Již zmíněným nedostatkem uhlí nemocnice trpěla zejména v zimním období až do té míry, že muselo zakročit ministerstvo veřejných prací. Nutné bylo také vyřešit problém s prádlem pro nemocné, které nebylo po celých pět let vyměněno a nebylo ho dostatek. Z nedostatku

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 1-2.

obvazového materiálu nemocnici pomohl dar amerického Červeného kříže. Tento dar obsahoval obvazové látky, gumové předměty, některé medikamenty a několik nástrojů.¹⁷⁹

Ve vedení nemocnice i nadále pokračoval MUDr. Jan Šil, avšak změnilo se složení sekundářů. První sekundář MUDr. Jaromír Švamberk rezignoval a na jeho místo ustanoven dosavadní třetí sekundář MUDr. Ladislav Vondruška. Druhý sekundář MUDr. Josef Honzík také rezignoval a na jeho místo byla ustanovena MUDr. Božena Kasalická. Kvůli nově zavedené kratší pracovní době vzrostl počet ošetrovatelek z 8 na 12, počet služek o 3, takže nově fungovaly 3 oddělenkové, jedna sálová, 3 kuchyňské, 2 pradelny, kuchařka, švadlena, počet sluhů byl navýšen o 2, takže poté byli 3 a domovník, který byl zároveň topičem ústředního topení a dezinfektorem.¹⁸⁰

V nemocnici bylo po válce provedeno mnoho stavebních změn. Nedostatek místností byl naléhavý už v dřívějších letech a nyní byl ještě naléhavější z důvodu navýšení počtu ošetrovatelského personálu. Vyřešen byl částečně tím, že byla zrušena nemocniční kaple a místo ní zřízen byt pro ošetrovatelky a skladiště materiálu bylo upraveno jako přijímací kancelář. Na izolačním pavilonu byly zřízeny hygienické záchody.¹⁸¹

Prostorové nedostatky brzdily řádnou činnost nemocnice. Z tohoto důvodu byla tomuto problému věnována značná pozornost a okresem byla ustavena komise, která měla jednat o rozšíření nemocnice. Komise se inspirovala z plánů moderně zařízených všeobecných nemocnic.¹⁸²

Velké stavební práce začaly roku 1921. Na jaře roku 1921 bylo započato se stavbou aseptického operačního sálu v hlavní budově s nákladem do výše 400 000 Kč. Po zbytek roku bylo nutné provádět čisté operace v pokoji pro nemocné, který sloužil jako improvizovaný operační sál. Přestavěna a upravena byla rovněž nemocniční ambulance. Byly provedeny další opravy jako například natření podlah v pokoji pro nemocné, v laboratoři byla vyměněna dřevěná podlaha za terrazovou s odpadem pro vodu. Zásoba prádla pro pacienty byla konečně po válce doplněna. Nemocniční roentgen musel být opraven vysokým nákladem v Německu.¹⁸³

Za vedení primáře Jana Šila došlo k nárůstu vědecké činnosti a stoupala i odborná úroveň nemocnice. Lékaři se na jaře roku 1921 zúčastnili chirurgického sjezdu v Praze, kde představili následující práce: „Statistika vředů žaludečních, pozorovaných a operovaných

¹⁷⁹ Tamtéž, s. 3.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 2.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 3.

¹⁸² Tamtéž, s. 3.

¹⁸³ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 8, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za rok 1921, nestránkováno.

v kolínské okresní nemocnici“, „Zkušenosti získané při operacích apendicitid“, „Souhrnný referát o operacích žlučníku“ a další. Většina zveřejněných publikací MUDr. Jana Šila, či jeho spolupracovníků, se věnovala především chirurgické tematice vzhledem k zaměření nemocnice na chirurgická onemocnění.¹⁸⁴

V následující tabulce můžeme porovnat, jak byly zastoupeny choroby ošetřované v kolínské nemocnici v roce 1921. Tradičně již nejvyšší zastoupení chirurgických onemocnění letos předčily choroby interní. Infekční nemoci se vykazovaly již tradičním vysokým počtem tuberkulózy plic, kvůli které byla v tomto roce v Kolíně zřízena poradna pro tuberkulózní.¹⁸⁵ Tohoto roku zaznamenáme i nezvykle vysoký výskyt puerperální sepse, která už s rozvinutou dezinfekcí při porodech nebývá tak rozšířená. V následujícím roce její výskyt klesl. Dále si můžeme všimnout již absence neštovic, kterou patrně zapříčinilo zavedení povinného očkování v minulém roce.¹⁸⁶ V letech 1921 a 1922 se v Kolíně výrazně rozmohly venerické choroby, zejména syfilis, což souvisí s návratem vojáků domů po válce.

¹⁸⁴ Tamtéž, nestránkováno.

¹⁸⁵ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923, s. 183.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 99.

Tabulka č. 14: Nemoci v roce 1921¹⁸⁷

Nemoci v r. 1921		Počet	Úmrtí	
			Počet	%
Interní		874	84	9,6
Chirurgické		750	30	4
Kožní		350	2	0,6
Gynekologické		245	5	2
Venerické		100	0	0
Infekční		54	19	35
Oční		29	0	0
Porody		29	0	0
Ušní		16	0	0
Infekční nemoci	Plicní tuberkulóza	81	17	21
	Erysipel	13	6	46
	Puerperální seps	24	12	50
	Tyfus	8	1	12,5
	Záškrt	3	0	0
	Spála	2	0	0
	Spalničky	1	0	0
	Úplavice	1	0	0
	Neštovice	0	0	0

¹⁸⁷ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 8, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za rok 1921, nestránkováno.

Tabulka č. 15: Nemoci v roce 1922¹⁸⁸

Nemoci v r. 1922	Počet nemocných	Úmrtí		
		Počet	%	
Chirurgické	820	26	3,17	
Interní	600	58	9,67	
Infekční	388	46	13,44	
Gynekologické	242	7	2,89	
Kožní	232	1	0,43	
Venerické	97	0	0	
Oční	38	1	2,63	
Ušní	14	0	0	
Porody	36	1	2,77	
Infekční nemoci	Plicní tuberkulóza	156	33	21,18
	Tuberkulóza jiných orgánů	83	8	9,64
	Zápal plic	9	2	22,22
	Syfilis	34	0	0
	Jiné venerické	68	0	0
	Puerperální seps.	6	1	16,6
	Erysipel	9	0	0
	Břišní tyfus	13	1	7,69
	Záškrt	2	1	50
	Malárie	4	0	0
	Černý kašel	3	0	0

¹⁸⁸ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 9, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. Labem za rok 1922, s. 12.

Roku 1923 byla dokončena přístavba aseptického operačního sálu, který podle dobových zpráv již vyhovoval požadavkům moderní chirurgie. Sál byl ihned převzat v užívání.¹⁸⁹ Tato přístavba se skládala z vlastního operačního sálu, dále k němu přiléhaly menší místnosti sloužící jako umývárna, sterilizace, přípravná pro nemocného, místnost pro zavedení narkózy, místnost pro chirurgické nástroje a koupelna. Vnitřní vybavení bylo z většiny nově zakoupeno. Místnost, která dosud sloužila za provizorní sterilizaci a přípravnu, byla upravena na analyticko-chemickou pracovnu.¹⁹⁰

Zemský výbor odmítl plán na zvýšení infekčního pavilonu o jedno poschodí k účelu zřízení zde samostatného oddělení pro tuberkulózu. Bylo prosazováno postavení samostatné budovy. K tomuto účelu byl zakoupen pozemek sousedící s nemocničním parkem, na němž měl být v blízké době vystavěn samostatný pavilon pro tuberkulózu, a také administrativní a hospodářská budova.¹⁹¹

Přes neustálý pokrok a vylepšování přestala nemocnice v této podobě vyhovovat potřebám okresu. Proto se okresní správní komise rozhodla již v roce 1924 přistoupit k jejímu rozšíření, aby mohla plnit své zdravotnické úkoly a plně vyhovovala své vysoké frekvenci. Bylo rozhodnuto o plánovitém etapovém vybudování moderní nemocnice. K tomuto účelu byly zakoupeny pozemky za celkový obnos 363 000 Kč.¹⁹²

Celková plocha, kterou rozšíření nemocnice vyžadovalo, byla asi 9000 čtverečních sáhů. Dosavadní plocha, kterou nemocniční objekty zaujímaly, byla asi 4000 čtverečních sáhů, takže plocha získaná pro rozšíření nemocnice byla dvaapůlkrát větší než plocha, kterou zaujímala stávající nemocnice. Na této nově získané ploše mělo být vybudováno celé rozšíření nemocnice nákladem asi 6 000 000 Kč.¹⁹³

Vypracování projektu rozšíření nemocnice bylo svěřeno Ing. arch. Karlu Tymichovi z Prahy, který svůj návrh koncipoval tak, aby se kolínská nemocnice zařadila mezi moderně vybudované ústavy a odpovídala všem požadavkům ústavního ošetřování.¹⁹⁴

V první etapě byly postaveny tyto budovy: vrátnice s bytem vrátného a telefonní ústřednou, administrativní budova s kanceláři správními a lékařskými, přijímací

¹⁸⁹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 10, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1923, s. 4.

¹⁹⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 9, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. Labem za rok 1922, s. 9.

¹⁹¹ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 11, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1924, s. 3.

¹⁹² HÁTLE, J. Rozšíření okresní nemocnice v Kolíně. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník V. Kolín, 1928, s. 28.

¹⁹³ Tamtéž, s. 28.

¹⁹⁴ ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, s. 39.

ambulancí a byty lékařů, správce, ošetřovatelek a zřízenců, hospodářská budova, kotelna se třemi vysokotlakými kotly systému Tischbein, s místností pro rozvod páry a teplé vody, s uhelnou, dílnou a bytem strojníka.¹⁹⁵

Hlavní vchod do nemocnice byl přemístěn k jižnímu konci původní budovy a nacházel se mezi administrační budovou a vrátnicí. Administrační budova vyžadovala nákladu 1 300 000 Kč a vrátnice 70 000 Kč. Za hlavní starou budovou a novou administrační, naproti hlavnímu vchodu byla umístěna hospodářská budova, která obsahovala kuchyň, jídelny a ostatní přilehlé místnosti. Ve druhém patře se nacházely byty hospodářského personálu a služek. Tuto část tvořila i prádelna, která se skládala z místnosti pro příjem a třídění prádla, z vlastní prádelny, sušárny, mandlovny, žehlírny, správkárny a výdejny čistého prádla. Tato budova vyžadovala nákladu asi 1 300 000 Kč. Ústřední kotelna se nacházela za hospodářskou budovou a byla postavena nákladem asi 700 000 Kč.¹⁹⁶

Od roku 1925 byla stále více pocítována nutnost speciálního zařízení pro léčbu rakoviny hlubokou terapií roentgenovými paprsky. To bylo zapotřebí zvláště v nemocnici, která byla převážnou většinou případů chirurgickým ústavem, ale i v každém ústavu, který chtěl svým zařízením vyhovět požadavkům doby. Dosavadní Roentgenova laboratoř byla vybavena menším typem aparátu firmy Koch a Sterzel s rotačním usměrňovačem a byla doplněna tohoto roku novou Coolidgeovou lampou „Media“ a novým Lambertovým stativem pro snímky. Tímto zařízením vyhovovalo diagnostickým požadavkům ale z hlediska hluboké terapie, jak ji moderní doba vyžadovala, se stalo nedostatečným. Tato otázka byla řešena v následujícím roce a to zakoupením „Stabivoltu“ firmy Siemens a Halske, nejvýkonnějšího aparátu té doby. Tímto byla nemocnice schopna rozšířit činnost i v odvětví moderní terapie rakoviny a umožnila tak léčbu případů inoperabilních maligních nádorů i další léčbu případů operovaných.¹⁹⁷

I v těchto letech znepríjemňovalo život kolínských občanů mnoho infekčních nemocí. V tabulce nemocí z roku 1925 můžeme stále vidět vysoká čísla u nákazy tuberkulózou plic i jiných orgánů, ale při srovnání s předchozími lety tato čísla začala klesat. O to se zasloužila zejména Masarykova liga proti tuberkulóze.¹⁹⁸ Místní odbor Masarykovy ligy v Kolíně nakažené vyšetřoval, evidoval, doporučoval k léčení nebo do zdravotní kolonie. Promítal také

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 39.

¹⁹⁶ HÁTLE, J. Rozšíření okresní nemocnice v Kolíně. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník V. Kolín, 1928, s. 28.

¹⁹⁷ SOKA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 12, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1925, s. 3.

¹⁹⁸ Masarykova liga proti tuberkulóze vznikla 12. července 1919. Okresní a místní odbory zakládala zejména ve 20. letech 20. století. Aktivity odborů byly koordinovány zemskými odbory a ústředím Ligy.

poučné filmy o tuberkulóze.¹⁹⁹

Tabulka č. 16: Nemoci v roce 1925²⁰⁰

Nemoci v r. 1925		Počet nemocných	Úmrtí	
			Počet	%
Chirurgické		1134	41	3,61
Interní		656	58	8,85
Infekční		342	30	8,77
Gynekologické		280	3	1,07
Kožní		122	6	4,91
Venerické		108	0	0
Oční		25	0	0
Ušní		9	0	0
Porody		34	0	0
Infekční nemoci	Plicní tuberkulóza	88	10	11,36
	Tuberkulóza jiných orgánů	55	6	10,9
	Zápal plic	21	7	33,33
	Syfilis	45	0	0
	Jiné venerické	63	0	0
	Puerperální sepse	4	3	75
	Erysipel	20	2	10
	Břišní tyfus	7	0	0
	Záškrt	14	2	14,28
	Spála	17	0	0
	Černý kašel	3	0	0
	Plané neštovice	3	0	0
	Příušnice	1	0	0
Chřipka	1	0	0	

¹⁹⁹ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1924 – 1929, s. 70.

²⁰⁰ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 12, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1925, s. 6.

V roce 1925 se vyskytují případy chřipky u dospělých a případy záškrty u dětí. Pro různé nemoci musela být zavřena měšťanská škola na Zálabí. V následujícím roce se také objevilo u dětí několik případů záškrty a tyfu. Kvůli případům spály v roce 1927 musela být uzavřena mateřská školka. V témže roce město postihla epidemie chřipky, na kterou umírali staří lidé. Do poradny Masarykovy ligy proti tuberkulóze bylo v roce 1927 doporučeno k vyšetření 570 dětí z různých tříd a škol. Z nich zůstalo v evidenci Masarykovy ligy 72, k léčení doporučeno 18, k léčení a do zdravotní kolonie doporučeno 21. Případů nakažlivých nemocí ve školách bylo celkem 94 případů, a to spály 73, záškrťů 7 a spalniček 14. V roce 1928 mezi dětmi propukají tyto nemoci: spála, záškrť, střevní tyfus, plané neštovice, a spalničky. Vždy po vypuknutí nějaké z těchto epidemií byly školy na několik dní uzavírány. Uzavřena byla smíšená škola ve východním obvodě, škola na severním obvodě a jesle na Zálabí. Roku 1929 byly hlášeny případy onemocnění záškrtem a spálou u dětí a opět vypukla chřipková epidemie. Pro dětské nemoci musela být zavřena západní škola. I na gymnáziu propukla spála a ve městě se vyskytly případy tyfu.²⁰¹

Koncem dvacátých let 20. století byly postaveny a na přelomu dvacátých a třicátých let postupně uváděny do provozu nově postavené budovy z první etapy budování nemocnice. V pozdějších letech přišla na program druhá etapa. Byl vybudován nový pavilon pro infekční choroby. Obsahoval 4 samostatná oddělení a oddělení expektační a byl vybudován podle nejnovějších předpisů o infekčních nemocech. Měl 50 lůžek, 40 pro dospělé a 10 pro děti. Provoz nového oddělení byl zahájen 1. ledna 1933.²⁰²

Tímto výstavba neskončila, dále se plánovalo vybudovat nový moderní chirurgický pavilon a upravit původní hlavní nemocniční pavilon na pavilon interní.²⁰³

V roce 1935 vystřídal primáře Jana Šila ve vedení nemocnice MUDr. Aleš Masák, který setrval ve funkci primáře – chirurga až do roku 1946. Nemocnici vedl společně s primářem – internistou MUDr. Slavomírem Schusterem.²⁰⁴

Plánované vybudování nového na tehdejší dobu vysoce moderně řešeného chirurgického pavilonu o několik let oddálil nedostatek financí. Výstavba byla definitivně schválena na zasedání vrchní správy všeobecné veřejné okresní nemocnice v březnu 1936.²⁰⁵ K zahájení výstavby nového chirurgického pavilonu s jedním křídlem podle projektu Ing.

²⁰¹ SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1924 – 1929, s. 70 – 360.

²⁰² ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, s. 39.

²⁰³ *Sociálně zdravotní péče na Kolínsku*. Kolín: vydáno za spolupráce a ve prospěch sociálních institucí, 1941, nestránkováno.

²⁰⁴ ŠVÁB, Jan. *Kapitoly z dějin chirurgie v českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3238-4, s. 229.

²⁰⁵ SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 4, Zápisy o schůzích vrchní správy 1936 – 1937.

arch. Karla Tymicha pak došlo až v roce 1939.²⁰⁶

K adaptaci staré původní nemocniční budovy na interní pavilon došlo ve válečných letech. Obsahoval oddělení pro choroby krční, nosní a ušní a oddělením pro choroby oční. Starý infekční pavilon byl nástavbou prvního poschodí použit pro kožní a venerické nemoci.²⁰⁷ Po dobudování všech pavilonů měla kolínská nemocnice 450 – 500 lůžek a obsahovala tato oddělení: chirurgicko-gynekologické se 192 lůžky, interní se 170 lůžky, infekční se 60 lůžky, krční, nosní a ušní se 30 lůžky a oční s 15 lůžky.²⁰⁸

Svým vybavením nemocnice odpovídala všem požadavkům lékařské vědy a zařadila se k hygienickým a moderně zařízeným ústavům. Dostavba kolínské nemocnice byla dokončena až v poválečných letech avšak k jejím neustálým adaptacím dochází i v současnosti, tak jako vždy se snaží držet krok s dobou.

²⁰⁶ PŘIBYL, R. a J. HAUSMANNOVÁ. *Zdravotnictví na Kolínsku*. Kolín: OÚNZ, 1976, s. 12.

²⁰⁷ ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930, s. 138.

²⁰⁸ *Sociálně zdravotní péče na Kolínsku*. Kolín: vydáno za spolupráce a ve prospěch sociálních institucí, 1941, nestránkováno.

Závěr

Během 19. století započal rychlý rozvoj zdravotní péče, a to především díky pokrokům vědy a novým zákonům. Nejvýraznější změnou, která ovlivnila systém zdravotní péče a umožnila její poskytnutí mnohem širším vrstvám obyvatelstva než dříve, bylo vydání zákonů o povinném úrazovém a nemocenském pojištění dělnictva z let 1887 a 1888 a dále základní norma pro nemocnice v Čechách, zákon z února 1888, který podpořil zakládání nemocniční sítě. V rámci zákona z března 1888 upravujícího veřejně-právní poměry všeobecných veřejných nemocnic v Čechách bylo upraveno, jakým způsobem mohly nemocnice nabýt práva veřejného. Tento zákon převzal některá ustanovení výnosu z roku 1856, který dal počátek veřejnosti a všeobecnosti nemocnic. Přízvisko veřejná a všeobecná tak u nemocnice znamenalo, že musí přijmout každého pacienta bez ohledu na původ, vyznání, stav, příslušnost, majetnost, avšak pouze pokud šlo o nemoc zhojitelnou.

Všeobecná okresní nemocnice v Kolíně získala právo veřejnosti výnosem Ministerstva vnitra dne 16. srpna 1859. Pro kolínskou nemocnici ho získal primář F. X. Biemann a z tohoto důvodu je považován za zakladatele nemocnice dnešního typu v Kolíně. Od roku 1883 byl pověřen vrchní správou nemocnice chirurg Josef Šil. Nemocnice byla postupně prostorově rozšiřována, ale stará nemocniční budova postupně přestala vyhovovat zdravotním potřebám a své kapacitě.

Dne 31. prosince 1892 na jednání městské rady bylo definitivně schváleno postavení nové nemocnice nákladem okresu. Stavba byla započata roku 1894 a dokončena roku 1898. Komplex nově vystavěných budov dal základ dnešní podoby nemocnice. Od doby výstavby byla nemocnice neustále rozšiřována. Rozkvět této nové nemocnice je spjat se jménem lékaře doktora Josefa Šila.

Těsně před vypuknutím války se ujal vedení nemocnice po otci doktoru Josefu Šilovi jeho syn doktor Jan Šil. Za jeho působnosti stoupala odborná úroveň nemocnice a došlo k nárůstu vědecké činnosti. Nemocnice se již od počátku zaměřovala na chirurgická onemocnění. Doktoru Janu Šilovi se podařilo uvést chirurgii na odpovídající vysokou úroveň, ale také zároveň položit základy a vytvořit předpoklady k jejímu dalšímu rozvoji v rámci kolínské nemocnice.

Provoz kolínské nemocnice významně ovlivnila první světová válka, která měla vliv na zhoršení zdravotních poměrů a kapacita nemocnice byla omezena na úkor civilního obyvatelstva. Přes materiální nedostatek během války nemocniční činnost stále více vzrůstala. Na základě vysoké návštěvnosti byla nemocnice povýšena roku 1918 do první třídy.

S rostoucím počtem ošetřovaných a nárůstem operační činnosti kolínská nemocnice postrádala stále více dostatečný počet lůžek. V následujících letech kvůli odstranění těchto nedostatků bylo rozhodnuto o další přístavbě. V roce 1921 byla započata výstavba aseptického operačního sálu.

Přes neustálý pokrok a vylepšování přestala kolínská nemocnice vyhovovat potřebám okresu. Okresní správní komise rozhodla v roce 1924 o plánovitém etapovém vybudování moderní nemocnice. Bylo rozhodnuto o pavilónovém uspořádání, kdy vznikala od sebe izolovaná oddělení. Prioritou byla z důvodu vysokého výskytu infekčních chorob výstavba infekčního pavilonu. V roce 1935 vystřídal primáře Jana Šila ve vedení nemocnice MUDr. Aleš Masák. K výstavbě nového chirurgického pavilonu došlo až v roce 1939. Probíhající výstavbu nezastavila ani doba okupace. Kompletní dostavba podle tohoto plánu byla dokončena až v poválečných letech. Po nové výstavbě se nemocnice zařadila k moderním nemocnicím. Výstavba nemocnice tímto však neskončila, modernizace probíhá neustále až do současnosti.

Příští rok vzpomeneme výročí 120 let od otevření nové nemocnice v roce 1898. Prameny nám dokládají, že se vždy snažila reagovat na potřeby doby. Neustále zde docházelo ke stavebním úpravám a modernizaci, aby nemocnice mohla účinněji čelit zdravotním problémům. Působilo zde mnoho vynikajících lékařů, kteří rychle reagovali na novinky ve vědě a snažili se je uplatnit v každodenním chodu nemocnice.

Resumé

During the 19th century, the rapid development of health care started, mainly thanks to advances in science and new laws. The most significant change that affected the healthcare system and enabled it to be provided to a much wider population than before was the adoption of laws of compulsory accident and sickness insurance for workers from 1887 and 1888, and the basic act for hospitals in the Czech lands, the law of February 1888, which supported establishing of the hospital network. Under the act of March 1888 regulating the public-legal conditions of general public hospitals in the Czech lands, it is regulated how the hospitals could acquire public right. This law took over some provisions of the 1856 decree, which gave rise to the public and the universality of hospitals. The public and general term at the hospital meant that it had to accept every patient regardless of origin, religion, status, belonging, property, but only when the disease was treatable.

The General District Hospital in Kolín obtained the right of the public by the decree of the Ministry of the Interior on August 16, 1859. For the hospital in Kolín, the right of the public was obtained by Dr. F. X. Biemann and for this reason he is considered to be the founder of a hospital of the present type in Kolín. Since 1883, the surgeon Josef Šil has been entrusted with the hospital's top management. The hospital was gradually expanded, but the old hospital building slowly has stopped to meet the health needs and its capacity.

On 31 December 1892, at the meeting of the City Council, construction of the new hospital was finally approved by the cost of a district. The construction was commenced in 1894 and completed in 1898. The complex of newly built buildings have the basis of today's hospital. Since the time of construction, the hospital has been constantly expanded. The prosperity of this new hospital is linked to the name of doctor Josef Šil.

Just before the outbreak of the war, his son, Dr. Jan Šil, took the lead of the hospital after his father, Dr. Josef Šil. Under his leadership, the hospital's professional level and scientific activity increased. From the very beginning, the hospital has focused on surgical diseases. Dr. Jan Šil has managed to bring surgery to the appropriate high level, but also to lay the foundations and create the conditions for her further development within the hospital in Kolín.

The operation of the hospital in Kolín was significantly affected by the First World War, which had an impact on the deterioration of health conditions, and the hospital's capacity was limited at the expense of the civilian population. In spite of the material shortage during the war, hospital activity has grown more and more. Based on high attendance, the hospital

was promoted to the first class in 1918. With the increasing number of patients and operations, the hospital in Kolín more lacked a sufficient number of beds. In the following years, to resolve these shortcomings, it was decided to further annex. In 1921 the construction of an aseptic operating room was started.

In spite of constant progress and improvement, Kolín hospital has ceased to meet the needs of the district. The District Administrative Commission decided in 1924 in the planned phased construction of a modern hospital. It was decided about pavilion arrangement, where isolated departments were formed. The construction of an infectious pavilion was a priority due to the high incidence of infectious diseases. In 1935 head of the hospital MUDr. Jan Šil was replaced by MUDr. Aleš Masák. The construction of the new surgical pavilion did not take place until 1939. The ongoing construction did not stop even the period of occupation. The complete completion of this plan was completed in the post-war years. After the new construction, the hospital ranked in modern hospitals. However, the construction of the hospital has not been completed yet, the modernization has been ongoing until now.

Next year we will remember the 120th anniversary of the opening of the new hospital in 1898. The sources show that it has always tried to respond to the needs of time. Constantly there have been occurring building modifications and modernization in order to better address health problems in the hospital. There were many excellent doctors who quickly responded to news in science and tried to put them into action in the day-to-day running of the hospital.

Seznam použitých pramenů a literatury

a) literatura

ČOUPKOVÁ, Hana a Lenka SLEZÁKOVÁ. *Ošetrovatelství pro střední zdravotnické školy*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3602-0.

FIALOVÁ, Ludmila a kol. *Dějiny obyvatelstva českých zemí*. Praha: Mladá fronta, 1998. 400 s. ISBN: 80-204-0720-0.

JELÍNEK, Zdeněk a Zdeněk HELFERT. *Kolínsko*. 1. vyd. Praha: Středočeské nakladatelství a knihkupectví, 1990, 326 s.

KAZIMOUR, Ivan. *Historie zdravotnictví*. 1. E-knihy jedou, 2017. ISBN 978-80-7512-759-4.

LENDEROVÁ, Milena, Tomáš JIRÁNEK a Hana DOUŠOVÁ. *Dějiny každodennosti "dlouhého" 19. století. 1. díl: Dějiny hmotné kultury*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2001. ISBN 80-7194-414-9.

MÁŠOVÁ, Hana. *Nemocniční otázka v meziválečném Československu: moderní pojetí role nemocnice, jak se formovalo a postupně realizovalo v období první republiky = The issue of hospitals in inter-war Czechoslovakia*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 235 s. ISBN 80-246-0908-8.

NIKLÍČEK, Ladislav a Karel ŠTEIN. *Dějiny medicíny v datech a faktech*. Vyd. 1. Praha: Avicenum, 1985.

RÁKOSNÍK, Jakub a Igor TOMĚŠ. *Sociální stát v Československu: Právně – institucionální vývoj v letech 1918 – 1992*. Praha: Auditorium, 2012. 416 s. ISBN: 978-80-87284-30-8

SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Dějiny lékařství v českých zemích*. Praha: Triton, 2004, 247 s. ISBN 80-7254-424-1.

SVOBODNÝ, Petr a Ludmila HLAVÁČKOVÁ. *Pražské špitály a nemocnice*. Praha: Knižnice Dějin a současnosti, 1999. ISBN 80-7106-315-0.

ŠVÁB, Jan. *Kapitoly z dějin chirurgie v českých zemích*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3238-4.

VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem: do roku 1618*. Praha: Argo, 2014. ISBN 978-80-257-1283-2, 275 s.

VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem: od roku 1618 do roku 1888*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-257-1439-3, 448 s.

b) dobová literatura

FUCHS, František. *Adresář města Kolína*. Kolín: František Fuchs, 1937, 291 s.

FUCHS, František a Václav MACHAČ. *Adresář města Kolína*. Kolín: nákladem vlastním, 1934, 444 s.

HÁTLE, J. Rozšíření okresní nemocnice v Kolíně. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník V. Kolín, 1928.

KUDRNÁČ, Václav. *Úplný adresář a popis politického okresu Kolínského*. Turnov: Václav Kudrnáč, 1902, 237 s.

MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, 152 s.

Podrobný adresář a seznam obyvatel. Kolín: Roušavý a Sixta, 1930, 381 s.

PŘIBYL, R. a J. HAUSMANNOVÁ. *Zdravotnictví na Kolínsku*. Kolín: OÚNZ, 1976, 47 s.

Sociálně zdravotní péče na Kolínsku. Kolín: vydáno za spolupráce a ve prospěch sociálních institucí, 1941.

ŠIL, Josef. Okresní nemocnice. In MAREK, Robert (red.). *Věstník odboru klubu čsl. turistů v Kolíně: Vlastivědný sborník středního Polabí*. Ročník VII. Kolín, 1930.

ŠTOLBA, Josef. *Kolín: město a okres*. Praha: Národohospodářská propagace Československa, 1934, 131 s.

c) prameny

SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1886 – 1900, 774 s.

SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1918 – 1923, 263 s.

SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Kronika města Kolína 1924 – 1929, 369 s.

SOkA Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Pamětní kniha města Kolína 1935 – 1940 245 s.

SOkA, Kolín, Fond Archiv města Kolín, bez inv. č., Protokoly o schůzích obecního zastupitelstva 1889-1898.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, Prášek, Vojtěch. 100 let kolínské nemocnice, nedat., 5 s., rukopis, sign. 9756/R705, kart. 8.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 5, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1914.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1915 – 1916.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, bez inv. č., Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1917.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 6, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1918.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 7, Zpráva lékařská všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. L. za rok 1919.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 8, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za rok 1921.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 9, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně n. Labem za rok 1922.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 10, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1923.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 11, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1924.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 12, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1925.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 39, kart. 9, Stanovy, nestránkováno.

SOkA Kolín, Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, inv. č. 4, Zápisy o schůzích vrchní správy 1936 – 1937.

d) internetové zdroje

KŘÍŽ, Bohumír a Čestmír BENEŠ. Historie výskytu pravých neštovic v Českých zemích od poloviny 19. století do současnosti: Článek k 30. výročí deklarace Světové zdravotnické organizace o celosvětovém vymýcení pravých neštovic v květnu roku 1980. *Zprávy epidemiologie a mikrobiologie* [online]. 2010, **19**(1-2), 34-36 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/CeM/Zpravy_EM/19_2010/01_leden/34_historie.pdf

Radost kalila chřipka: Historie. *Rozhlas* [online]. Praha: Český rozhlas, 2008 [cit. 2017-02-09]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/leonardo/historie/_zprava/507709

PŘÍLOHY

Seznam příloh

Obrázek č. 1: Portrét Františka X. Biemanna. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 2: Portrét MUDr. Josefa Šila. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 3: Portrét MUDr. Jana Šila. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 4: MUDr. Josef Šil s pacientem. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 5: Původní nemocnice z r 1898. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 6: Překládání vojáků nakažených infekčními nemocemi z vlaku v Kolíně. Zdroj: MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. 1932. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932. 152 s., s. 129.

Obrázek č. 7: Sanitní oddělení převáží raněné do lazaretů - červen 1915. Zdroj: MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. 1932. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932, s. 49.

Obrázek č. 8: Vojenská pozorovací nemocnice v Kolíně - březen 1916. Zdroj: MORAVEC, František (red.). *Kolín za války*. 1932. Kolín: nákladem Řemeslnické besedy v Kolíně. 1932. 152 s., s. 129.

Obrázek č. 9: Nová hospodářská budova všeobecné veřejné nemocnice v Kolíně. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 10: Návrh na rozšířené veřejné všeobecné nemocnice v Kolíně podle Ing. Arch. Karla Tymicha. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 11: Zadní pohled na kolínskou nemocnici. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 12: Původní hlavní budova kolínské nemocnice. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

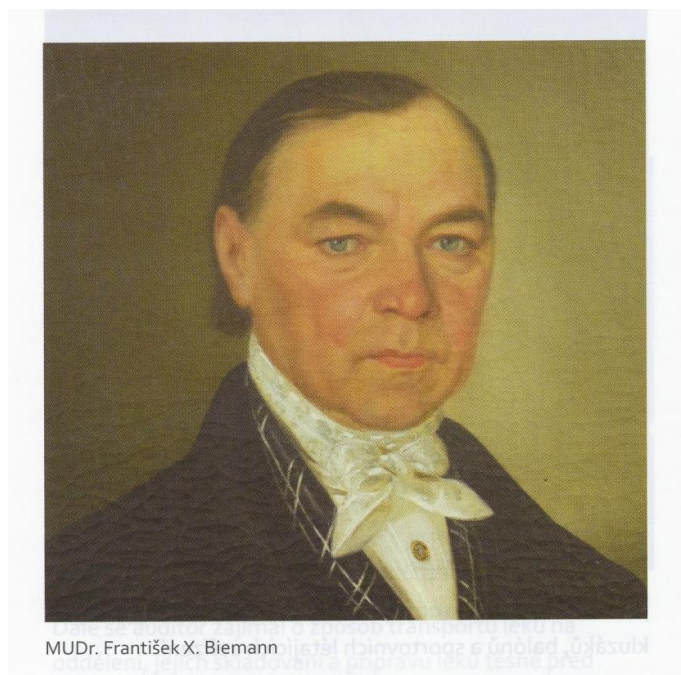
Obrázek č. 13: Nová administrační budova kolínské nemocnice na počátku 30. let 20. století. Pohled na vstup do kolínské nemocnice po dokončení 1. etapy budování. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

Obrázek č. 14: Nový operační sál veřejné všeobecné okresní nemocnice v Kolíně. Zdroj: SOkA Kolín, Sbíрка fotografií okresu Kolín, bez inv. č.

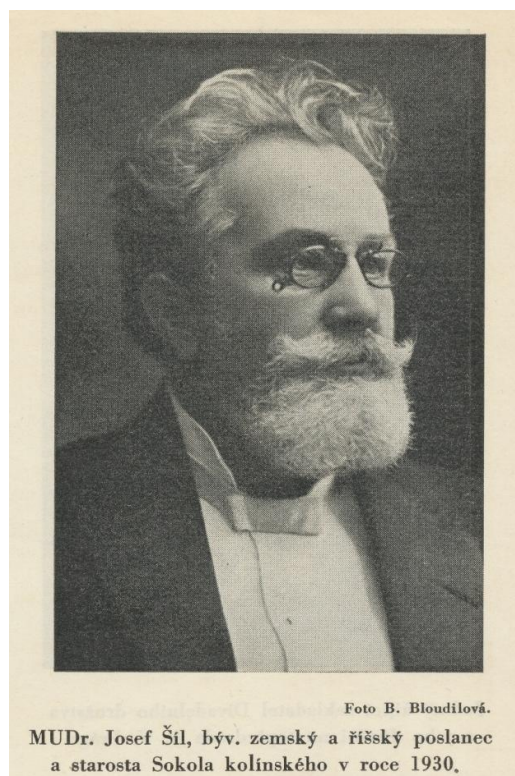
Obrázek č. 15: Ukázka výroční zprávy všeobecné veřejné nemocnice v Kolíně za rok 1925. Zdroj: SOkA Kolín. Fond Okresní nemocnice Kolín 1886 – 1949, Výroční zpráva všeobecné veřejné okresní nemocnice v Kolíně za správní rok 1925.

Obrázek 16: Současná nemocnice. Zdroj: Nemocnice Kolín. *Nemocnice Kolín* [online]. [cit. 2017-10-28]. Dostupné z: <http://www.nemocnicekolin.cz/areal-nemocnice/gs-1062/p1=1>

Obrázek 1: Portrét Františka X. Biemanna

Obrázek 2: Portrét MUDr. Josefa Šila

Obrázek 3: Portrét MUDr. Jana Šila

Obrázek 4: MUDr. Josef Šil s pacientem

Obrázek 5: Původní nemocnice z r. 1898

Obrázek 6: Překládání vojáků nakažených infekčními nemocemi z vlaku v Kolíně

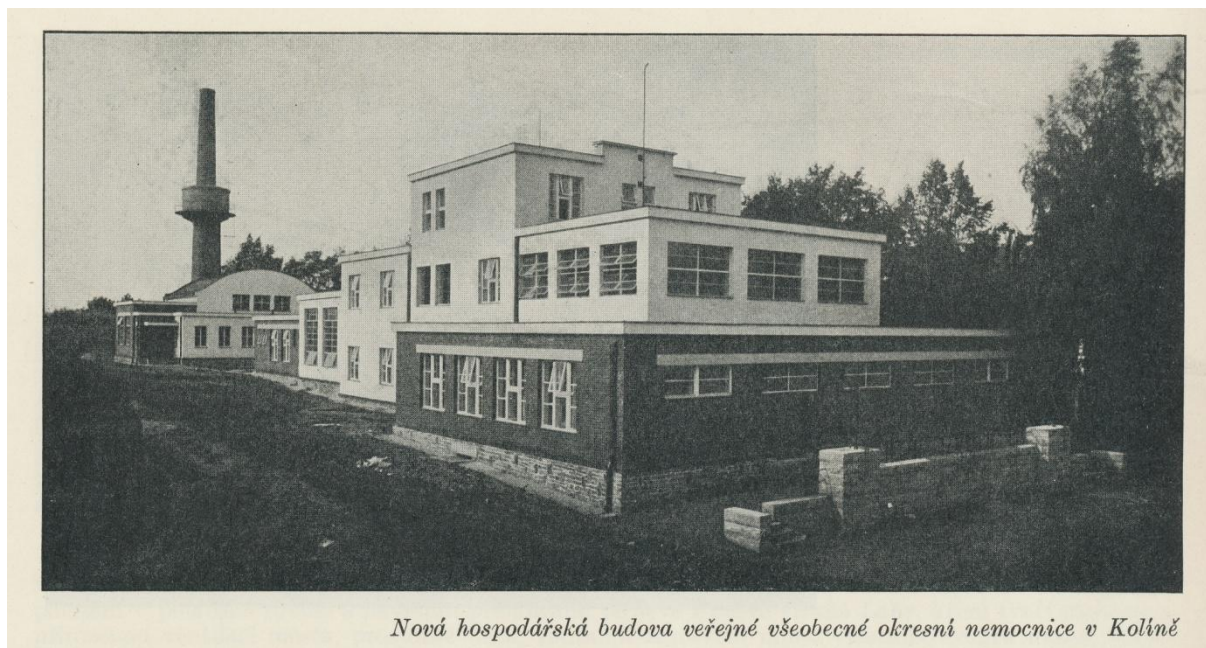
Obrázek 7: Sanitní oddělení převáží raněné do lazaretů - červen 1915

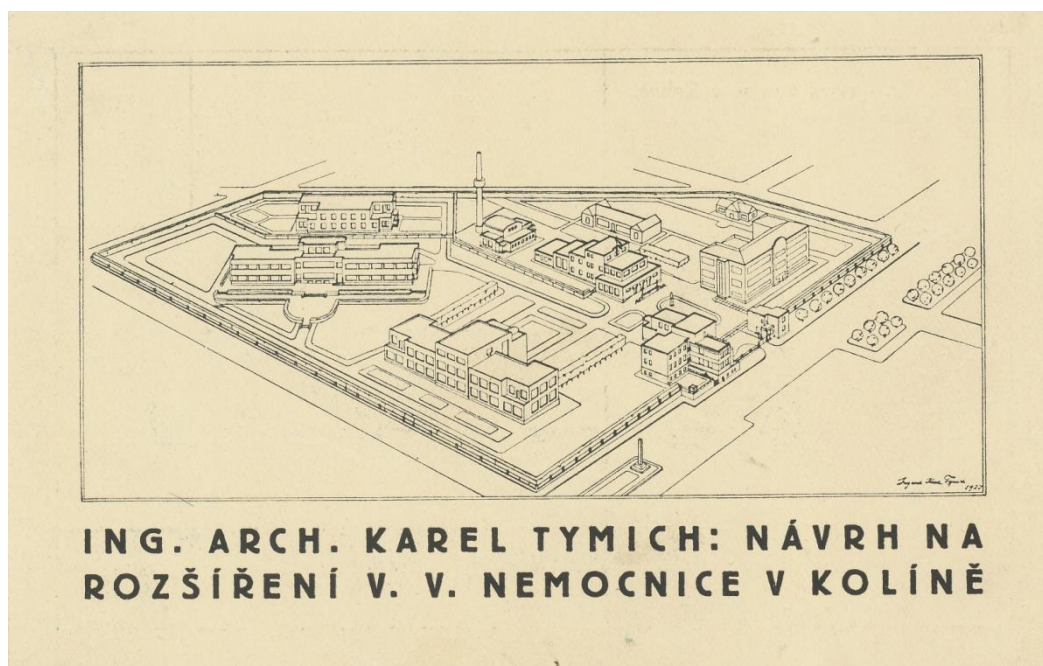
Obrázek 8: Vojenská pozorovací nemocnice v Kolíně - březen 1916

Obrázek 9: Nová hospodářská budova všeobecné veřejné nemocnice v Kolíně po dostavbě na počátku 30. let 20. stol.

Obrázek 10: Návrh na rozšíření všeobecné veřejné nemocnice v Kolíně podle Ing. arch. Karla Tymicha

Obrázek 11: Zadní pohled na kolínskou nemocnici

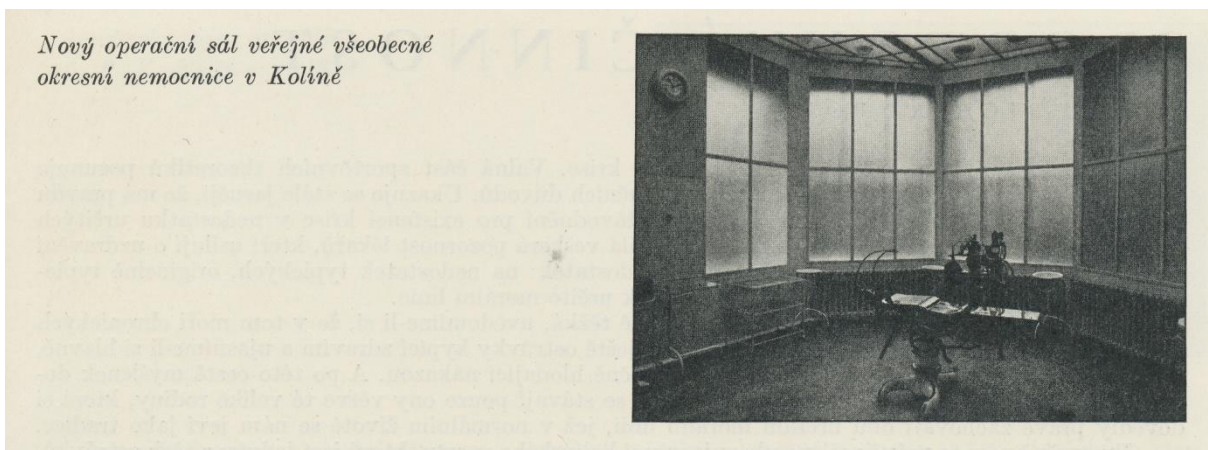
Obrázek 12: Původní hlavní budova kolínské nemocnice

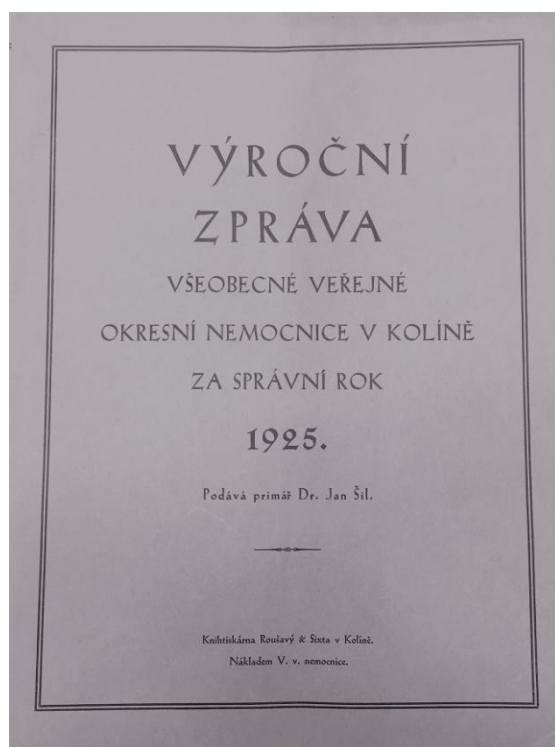
Obrázek 13: Nová administrační budova kolínské nemocnice na počátku 30. let 20. století
Pohled na vstup do kolínské nemocnice po dokončení 1. etapy budování.

Obrázek 14: Nový operační sál veřejné všeobecné okresní nemocnice v Kolíně

Obrázek 15: Ukázka výroční zprávy

Obrázek 16: Současná nemocnice

